

The 8 Habits of Great International Communicators

Bob Dignen/ Director of York Associates International Ltd

In this series of short articles, we investigate the difficulties of collaborating internationally.

1

Business leaders today face a range of complex challenges perhaps never seen in such intensity before. Take one look at the current global political landscape, and it's easy to feel anxiety. There seem few with a compelling vision or set of talents to create the necessary platform of political stability and solid economic framework needed by individual, companies and nations to thrive. Moreover, technological advances and digitalisation, in addition to obvious opportunity, deliver real threats to the existing business models and very survival of some of the giants of our corporate world. A sense of fear is palpable in many corporate boardrooms.

Alongside these profound disruptions, we see the relentless internationalisation of business life, driven by the search for growth from new markets across the globe. And internationalisation is not easy. The record shows that it generates real challenges to collaboration at work, requiring that we interact with new colleagues and customers located in different places, with different needs and very different ways of doing business. Although arousing curiosity and interest at first, it is well documented that these differences generate misunderstandings which can quickly result in dangerous levels of frustration, ultimately, in the worst cases, undermining the ability of a company to run an efficient

international operation.

In this series of short articles, we investigate the difficulties of collaborating internationally. We examine the drivers of miscommunication, and look at practical and proven strategies to lead and work in cross-border teams, for example, more effectively. We explore the 8 habits of great international communicators, and will help you to develop and refine these habits in order to enhance your own efficiency and effectiveness at work, and ultimately your own international career.

Habit #1 – Lower the waterline

One of the most important phenomena of working internationally, is that we have to work with strangers. Put simply, we have to work with people we don't know very well. With strangers located in different places with whom we hardly meet, we don't know their competence levels. We don't know their motivations. We don't know their needs. We don't know really what they think about us. Not knowing this makes it challenging for us to understand what they say and write to us. It makes it difficult for us to communicate in the right way to them. Working with strangers almost inevitably brings miscommunication, frustration and disconnection.

Why waterline?

So, what is the answer? Well, we need to lower the waterline. Why waterline? This comes from the metaphor of the iceberg. And when working

internationally, we need to think of ourselves as icebergs – partly visible above the water, but the huge portion of who we are invisible to the strangers around us, below the waterline. Yet to cooperate, we need to become more visible and understandable to others. We need to lower our waterline and the waterline of others, to be

more visible to them, to make them more visible to us, and with this mutual understanding to communicate and collaborate more efficiently.

Sounds easy? So then how do we lower the waterline when we go international. Fundamentally, two things need to happen in terms of communication. Firstly, we need to ask more questions to others, to allow them to express who they are and what they need. We need to get curious, proactively curious, and find out about the context of the person, their talents, strengths and the opportunities which they bring to the table. The questions

can be simple – take a look; 'What do you do exactly?'; 'What are your main responsibilities and challenges?'; 'Why did you choose this career?'; 'What kind of customers do you have?'; 'What's your experience of working internationally?' etc. Simply get people to tell you about themselves, and you will find out how to connect. Listen and celebrate things you have in common, 'Me too', 'Yes', 'I have also ...' or 'I agree'. Focus on consensus and building a shared identity. And as you ask, don't forget to talk about yourself. Reveal information about your skills, talents and drivers which help the other person figure out how to connect and work with you.

The art of conversation

All this is done in conversations. And so you need to find time for these conversations, and make an effort within these conversations – be present, be focused, be energetic. This energised 'small talk' can be tagged on to standard business calls, but as the focus here is usually the task, attention to relationships can be limited. It may be better to plan regular and dedicated relationship-focused calls – short check-ins every two weeks – to see how people are feeling, how they are struggling, and how perhaps you can support. In addition to conversations, more formal information sharing processes are possible. You can exchange CVs. Teams often complete and circulate psychology-based tools such as Myer-Briggs or Belbin's role profiles which provide deeper insights into individual members. Discussions of national cultures can also also a fun way to explore differences between

people, although the use of stereotypes has its risks.

Trust as end point

The end point we need to get to when building relationships is trust. That's when most of our iceberg is visible to others, and we become partly vulnerable. Importantly, we know from research that certain factors tend to generate trust between human beings. For example, we trust people who we believe are competent for the task at hand. We trust people who have a clear sense of integrity; in other words, we like to work with honest and not dishonest people. And thirdly, and very importantly we trust people who care about us. That's why we trust family so much – it's unconditional love. So, as you make efforts to grow your relationships, as you engage in asking and telling to lower mutual waterlines internationally, make sure you enable the other person to know that you are competent, that you are honest, and that you care about them as a person not just as a professional. This will accelerate trust. This can strengthen international collaboration. And remember, caring can be shown in simple ways – showing support regularly, planning events and tasks around others' needs and not yours, offering small tokens of appreciation which show that you do truly care.

Effective international communicators prioritise relationship building. They focus on lower the waterline – their own and others. They try to accelerate trust. To do this, they care and they show care. This requires time; it requires effort; it demands some level of monitoring; and it may not be reciprocated, so it can feel a lonely enterprise. The question is – if you don't do it. Who will?

Female Empowerment

Henaz Safar / American University of Kurdistan student

Feminism is not about degrading men but providing women with the same opportunities.

Every single person on this earth has had a female in his or her life.

People are all born of women. They make friendships with women. They get married to women. They seek comfort in women. When men go to war, it is women who take care of the children and their homes, making sure the lineage continues. When men go to work, it is women who raise the children. All the most powerful people who have ever lived are born of women. Yet, women are seen inferior in every way.

Yearly, thousands of abortions take place simply because the gender of the baby is female. Still today, many families do not give their daughters the opportunity to get a good education simply because of their gender. They restrict their daughters from practicing their rights yet give their sons as much freedom and privacy as they wish to have.

Women are prisoners of the society, and the worst thing is that women themselves allow that to happen.

Women are raised to believe that their purpose in life is to be of service to men. They are raised to believe that their lives do not belong to them. They are raised to believe that the most wonderful thing that could ever happen to them is to get married. Yes, marriage can be wonderful, but there is a lot more to life than that. It is necessary for women to get an education and learn more about life. It is of utmost importance that women as well as men have

economic empowerment, political participation, and the equal opportunities in order for the nation to progress and thrive.

Many women are victims to harassment and abuse, whether it is physically or emotionally. Female voices are being heard around the world for these issues due to feminism. Males should support feminism as much as women. However, sadly a majority of men seem to go against it and are threatened by it. Feminism is misconceived by men, to clarify: feminism is not to degrade men but to provide women the same opportunities as men and treated equally. As an example, it is evident that females are paid less for the same job as men only because of the gender difference.

Although there is a lot of room for improvement and a long way ahead of the nation to find progression, there has also been a huge change in the society during the past decade. Thanks to social media, the millennials have been witnessing the gender equality movement. Gender equality aims for a future where females have the same opportunities in life as males do. This movement has impacted the mindset of both male and female millennials in a positive way.

Most importantly, it has brought self-awareness to women, showing them that they are being stripped off of their rights, and teaching them to unite and rise.

The reason why it is so hard for the society to change is because belittlement of females is a part of the culture. It is believed to be dishonorable for women to choose who they want to marry, what to work, what to wear, or to go out often. Of course, when it comes to men, they can write their own story. Females are expected to agree and never disagree with a man. Society has seen women as objects for years and finally we see change occurring. It will take a very long time for females to have their rights, but surely it will happen. It has already started. Things are changing bit by bit. No matter how slow the change is, the important point is that there is change taking place.

Sources:

<https://www.newscientist.com/article/2199874-sex-selective-abortions-may-have-stopped-the-birth-of-23-million-girls/> <https://www.ucpress.edu/blog/41999/a-global-movement-for-gender-equality/>

Artificial Intelligence (AI)

Catarina Macedo/ Business student Munich.

An AI machine is supposed to have the ability to learn, plan, problem solve and be able to recognise speech.

“Computers will overtake humans with AI within the next 100 years. When that happens, we need to make sure the computers have goals aligned with ours.” This was stated by one of the smartest minds in the 20th century Stephen Hawking. The quote may seem negative but AI is one of the examples of how in the last 2 centuries, the knowledge of technology has evolved so much!

AI is an area of computer science that really emphasises the creation of intelligent machines, that work and react with the humans. Ironically the most popular bachelor degree in the world last year (2018) was computer science, so as the machines get

smarter the humans are also keeping up with the computer science in general too. An AI machine is supposed to have the ability to learn, plan, problem solve and be able to recognise speech.

One of the main breakthroughs that allowed AI to develop so much was big data, big data allowed it to have enough information in order to make a “rational decision”. Big data in short is the combination of all the micro data we leave behind surfing the web. Studying this data allows companies like Netflix to pick personalised cover arts that is most likely to get us to watch a particular show, and the examples are plenty!

Imagine certain jobs such as firefighters, miners and even construction workers, these are all jobs with high mortality rates. Wouldn't it be amazing if those jobs were taken over by robots that can't get sick or hurt? But on the flip side the world is seeing an expanding population and a shrinking pool of job.

Bibliography: http://www.notable-quotes.com/a/artificial_intelligence_quotes_ii.html <https://www.techopedia.com/definition/190/artificial-intelligence-ai>

A Transformational Festival: Cappadox

İdil Mese

With emerging genres and artists, the live music industry is on the verge of becoming de-centralized and the time of the passive audience is nearly over.

To achieve a success as an event producer now and five years out, one needs to be aware of the political and economical climate and observe what the new music audience needs. And one of the significant event producers of Turkey, Pozitif, has realized that what audience needs is a transformation, a space where the audience can feel out of the system, explore individuality and have revolutionary moments. Starting as a free-jazz promoter, Pozitif became one of the major companies representing jazz and contemporary pop and rock music. In 2015, instead of booking international mega-star jazz names which they are used to booking since 1988, Pozitif created a transformational festival named Cappadox, in the middle of central Anatolia where music festivals rarely happen, in a geography which is particularly known for cone-shaped fairy chimneys, deep canyons, caves and ancient underground cities. Pozitif not only revived this tourism spot but they also created mobility in the region with a multi-disciplinary festival and have been successfully doing it for three years.

There are three elements that play an important role in the festival: mobility, participation and interactivity. Happening once in every two years, Cappadox draws thousands of people around the globe to experience Cappadocia's history, nature, local food, handcraft fused with contemporary art, healing, music, fashion and much more. Co-owner of Pozitif Cem Yegül in an interview with Independent says, “This topography here is so surreal that I don't think you even need to go to a concert. We like to let the festival be led by the environment and the atmosphere rather than by big set-piece performances that everyone feels they must attend.”

Physical mobility is one of the most attractive features of Cappadox workshops. The days start early at Cappadox with morning walks in the Love Valley, open-air dawn concerts, guided walks discovering the flora and

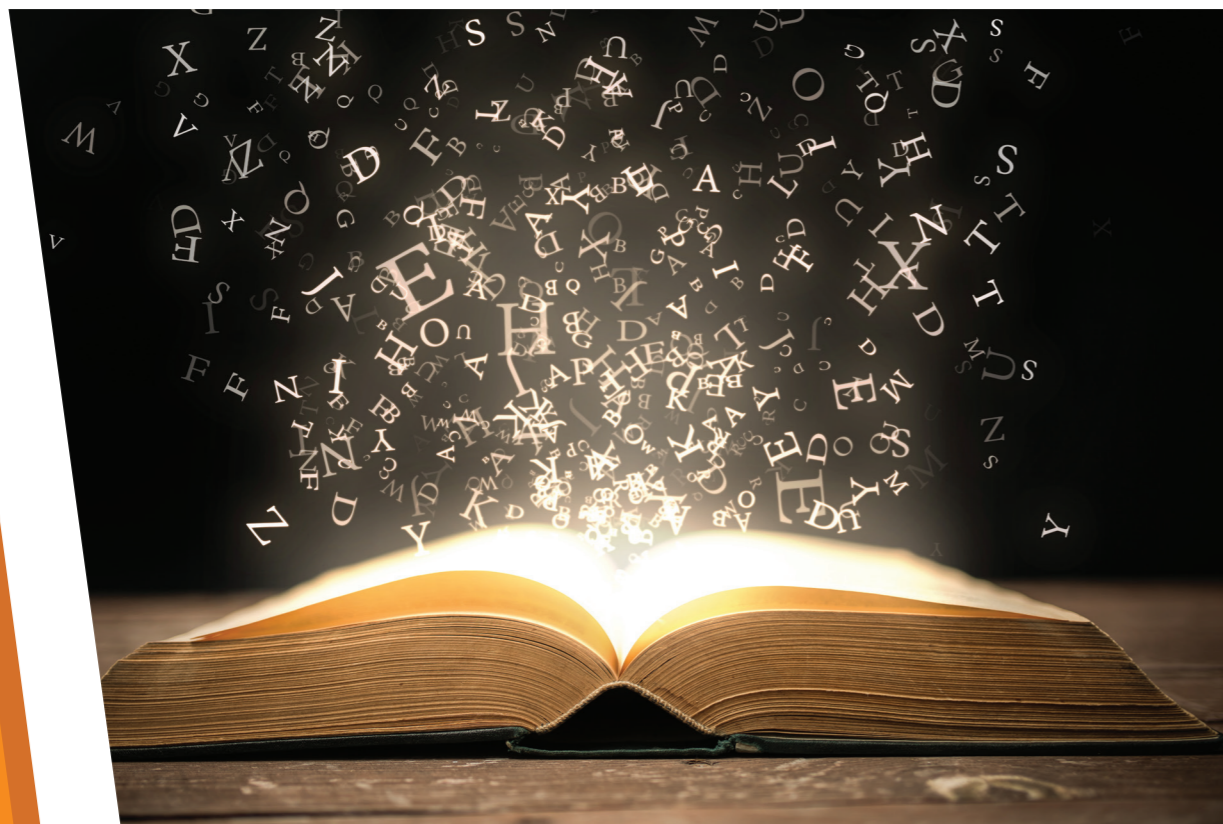
geography, hot-air balloon rides, meditation, yoga and cycling events, led by instructors from different countries who are well-known for their innovative techniques that they bring to the table. Interactivity is another important feature of Cappadox. There are workshops such as 15-course fire-cooked Turkish dinner that teaches all about archaic cooking and region's rich culinary history. There are workshops where you can get your hands dirty with clay-making which is special to Cappadocia. Walking in long valleys, one can experience the contemporary art implemented perfectly with nature, from local and international artists. One of the themes of the festival was “ways out of from the earth” however it was more about finding your place in “the alien landscape” of Cappadocia. The concerts were out-of-worldly with the visual projections on fairy chimneys and sometimes happening in the caves or on the open fields. While one could listen to Peter Broderick and David Allred in a cave, he/she could start a day with Mercan Dede's enchanting contemporary Sufi music. Hosting the country's hottest electronic/rock band Buyuk Ev Ablukada, the audience feel energized but also feel soothed the other day, with Jehan Barbur's ethereal contemporary folk vocals. The music curation of Cappadox in that sense collided very different genres together in one festival experience, focusing more on the mood than “headliners”, therefore offering a mind opening experience for the audience that took part. Cappadox is a prototype for future transformational festivals in the region. Not only it provides a very well-rounded experience of different disciplines but it also contributes to the local economy of the region and does minimum environmental harm. As the headliners festivals and events decline, festivals like Cappadox will be the future of festivals around the globe.

Communication Skills

Amidu Njiemoun / English trainer and speaker

Die. D-I-E. Describe, interpret, evaluate.

I love game of thrones. I'm a writer. I write for film, TV, books and comics. I come from a writing background so, to me, game of thrones is more than entertainment. It's actually a significant part of my life. It's 8 years of fantasy drama that have accompanied me through ups and downs. It's something I aspire to create. I myself. It's something I respect. It's something that's gonna stay with me with me

for the rest of my life. Its also something that was spoiled to me today on a whim by some idiot who can burn in hell. Hold up, rewind. I should take that back right? After all this article is about communication isn't it? I shouldn't be calling someone an idiot, much less one that burns in hell. I should know better. Right? Yes. I should and in fact I do. Still I sometimes let emotions get the better of me. I become victim to my waterfall, which means nothing less than: I have buttons and if you push them you get a certain reaction. Spoil game of thrones to me and you are an idiot that shall burn in hell... And that's the censored version, of what transpired that evening.

Why am I telling you this? Because too many motivational speakers and trainers take a superior approach of condescending behavior when it comes to enlightening the lesser. At least that's how the 21st century of constant social media self improvement and coaching appears to me. So that's why I'm telling you that I just condemned someone to hell on the simple fact of spoiling my favorite TV show. Because I'm not better. I'm an emotional human being. I know better and I'm equipped to share that knowledge but it doesn't mean I act in it 24/7. Nevertheless, I'm the guy who just wasted 3 minutes of your time to write to you about proper communication. Bear with me, we'll get there...

Let's switch up the formula here. Maybe you don't watch game of thrones (you should), maybe you have different triggers, because everybody has them. How about that time you came home and dishes weren't cleaned? That time the room you just cleaned was a mess when you got back home from whatever stressful thing you were doing? That time the food you'd been anticipating all day long was eaten by your significant other. Your brother. Your parent. Your dog.... I don't care and I think you get the point:

We get triggered. We get angry. We condemn people to hell. Ok no maybe that's just me, but we say things we don't meant and we don't take them back because we want to be mean. Next, we regret. We apologize. Sometimes...

At the very least we tell ourselves that this won't happen again.

How can we break that cycle.

Let's take this back to my friendly barbecue turned game of thrones life changer, literally hours before I put pen to paper (or thumb to touchscreen in this case) to write this:

"Please don't spoil game of thrones, I haven't watched the newest season yet", I said to the 6 people in attendance.

"No problem. Everybody knows that Xyzy will xyze

Yzyzy," the man now slowly roasting in hell responded.

Cue laughter.

If you didn't guess, xyz etc are code for character names and actions. Code for spoilers.

My response?

"#\$%& #\$%& you %#\$%&"

If you didn't know, that's code for things your mother told you not to say. That's also two friendly vodka cranberries turned angry. 'Hey Mr. Communication Coach, what went wrong there?'; I hear you ask.

I failed to die.

What?

I failed to die.

You're not making any sense.

Die. D-I-E. Describe, interpret, evaluate. I did none of that. Instead I became slave to my waterfall.

You remember? My automated reactions. Dirty dishes = you never do anything around the house. That's a waterfall. Preprogrammed triggers that result in ready to go reponses.

In my case the code was as folliwts:

When Amidu says he doesn't like spoilers, he's really not kidding. When he does hear a spoiler, he raises hell.

Now, how was the spawn of Satan ruining my favorite show supposed to know that? Maybe because I told him 'no spoilers please'? You'd think so, yes, but he decoded the message in an entirely different manner... Let's look at the various thought processes that might have taken place. Let's look at the 'D' in his die, which is what he deserves after... I digress... Let's look at his d, the way he might have described my action:

Bitcoin & Blockchain

Timothy Solinger / Communication science student in Amsterdam

Another advantage of Bitcoin is its security. Bitcoin's distributed network is a lot more secure than a single computer or server.

Introduction

This article aims to bring about a better understanding of the cryptocurrency known as Bitcoin and the technology on which it is built known as blockchain. In this article, Bitcoin and its underlying technology blockchain will be explained, and its unique advantages and capabilities will be examined.

The origin of Bitcoin

After the global financial crisis in

2007, a pseudonymous person (or group) known Satoshi Nakamoto

set out to create "a peer-to-peer version of electronic cash that could transact without relying on financial institutions" (Nakamoto, 2008). In 2009 this system became a reality in the form of Bitcoin.

"Bitcoin is a peer-to-peer electronic payment system based on cryptographic proof instead of trust,

allowing any two willing parties to transact directly with each other without the need for a trusted third party." (Nakamoto, 2008).

Blockchain defined

Bitcoin works because of the blockchain technology that underpins it. Blockchain may seem like a difficult subject to grasp at first, but the basic principle of a blockchain is quite simple.

A blockchain is a chain of blocks, and 'each block is a bunch of computations done by computers around the world using cryptography (Ferriss, 2017)'. Within each block, 'transaction data such as when the transaction was made, how much was transacted, and whom took part in the transaction is stored and verified (Fortney, 2019)'. Once all the transactions within a block have been verified, it gets put onto the blockchain with all the previously verified blocks.

Each new block that gets added to the chain furthers the blockchain. Thus, the deeper the block is within the chain, the more difficult it becomes to undo the transaction. So once a transaction is made, it is there on the network forever and

for everyone to see. This is what gives Bitcoin its unique advantage of immutability (Ferriss, 2017)'.
Additionally, all the computers that are running the series of computations that check and verify transactions on the network, have a copy of the complete history of all the transactions, which is referred to as the ledger. 'Blockchain and distributed ledger technology are not the same thing, rather a blockchain is a type of distributed ledger with specific technological characteristics (Beedham, 2018)'. What is important to know is that

blockchain technology allows for every computer verifying the network to possess a full copy of the ledger. The result of this technological characteristic is that there is no longer one trusted party in charge of keeping accounts and verifying records. Instead, it is done through a consensus of thousands of individuals. This gets rid of the need for a middle man within any transaction and could

potentially eliminate a lot of the responsibilities of traditional financial institutions.

Bitcoin means trustless transacting

One of the advantages of Bitcoin is that it is a trustless way of sending money. As explained above, due to the distributed ledger everyone has a copy and verifies records, so third parties are no longer needed. Moreover, before the invention of Bitcoin the only way to get money from place A to B was through institutions such as Visa or banks, with Bitcoin this can be done independently. No longer having to trust and rely on a central authority to handle your money translates into a large degree of independence from financial institutions. This is beneficial because, as 2007 showed, financial institutions do not always act responsibly with your money and do not always have your best interests at heart. Additionally, this independence is hugely beneficial to those who do not have access to financial institutions. Anyone with an internet connection is theoretically able to store, send,

and receive money using Bitcoin, and 1.7 billion adults worldwide remain unbanked as of 2017 (Demirgüç-Kunt, Klapper, Singer, & Hess, 2017). This is a big economic problem, especially in developing countries, and Bitcoin could potentially help eliminate this problem.

Bitcoin's network is more secure than Visa

Another advantage of Bitcoin is its security. Bitcoin's distributed network is a lot more secure than a single computer or server, due to the fact that single servers are easier

that for bank vault two. Now bringing this analogy back to Bitcoin, the single server is bank one, while Bitcoin and its distributed network is bank two. In order to "hack" the Bitcoin network the attacker would need to control 51% of the computational power, which would 'cost roughly 1.2 Billion USD according to study done at the Indian Institute of Technology Bombay by Vijayakumaran in 2018.' Therefore, attacking and manipulating Bitcoin would cost a lot more time and resources than attacking a single server. This unequivocally makes Bitcoin's network much safer than that of a bank or any other company that runs on a centralized server.

to attack. A simple analogy to bring this point across is to imagine two different banks. Bank one has the key to its vault hidden in a single place, while bank two has the key to its vault divided amongst 100 different places. So getting the key to bank vault one requires much less effort than

New implications for global commerce and international remittances

Finally, Bitcoin offers new capabilities for any singular person and also for global commerce. Someone in Japan could send money to someone in America within minutes, for relatively low costs, and without the need to go through an institution. Transferring money via traditional financial institutions can take up to multiple days, while with Bitcoin it is nearly instant. This is an unprecedented achievement of technology and is greatly advantageous for global commerce. International remittances could

also greatly benefit from the new capabilities provided by Bitcoin. According to The World Bank, 'remittance flows to low- and middle-income countries reached \$529 billion in 2018 (Ong, 2019)'. People in middle to low income countries often heavily rely on these international remittances, so it would be very advantageous if these transactions could be sent and received instantaneously, rather than waiting multiple days for banks to process the transaction.

Summary

To summarize, Bitcoin is a peer-to-peer electronic payment system that allows two parties to transact securely and near instantly without the need of a trusted third party. The underlying blockchain technology Bitcoin is built upon is what gives Bitcoin its immutable and distributed store of records. These characteristics are what allow Bitcoin to be trustless and more secure than traditional institutions. Not only does Bitcoin provide a solution for the world population that remains unbanked, it also provides a great opportunity for global commerce and international remittances. Tying this all together, society now has access to a technology that can transcend banks. This is no small feat and the traditional financial sector is starting to realize that. It is only a matter of time before Bitcoin becomes its own asset class and blockchains are widely used.

Sources

- Beedham, M. (2018, July 27). Here's the difference between blockchain and distributed ledger technology. Retrieved June 15, 2019, from <https://thenextweb.com/hardfork/2018/07/27/distributed-ledger-technology-blockchain/>
- Demirgüç-Kunt, A., Klapper, L., Singer, D., Ansar, S., & Hess, J. (2017). The Global Findex Database 2017: Measuring Financial Inclusion and the Fintech Revolution(Rep.). Retrieved June 15, 2019, from The World Bank Group website: <https://globalfindex.worldbank.org/>
- Ferriss, T., Szabo, N., & Ravikant, N. The Quiet Master of Cryptocurrency — Nick Szabo (#244) [Audio blog interview]. (2017, June 4). Retrieved June 15, 2019, from <https://tim.blog/2017/06/04/nick-szabo/>
- Fortney, L. (2019, June 7). Blockchain, Explained. Retrieved June 15, 2019, from <https://www.investopedia.com/terms/b/blockchain.asp>
- Nakamoto, S. (2008). Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System. Bitcoin.org, 1-9. Retrieved June 15, 2019, from <https://bitcoin.org/en/bitcoin-paper>
- Ong, R. (2019, April 8). Record High Remittances Sent Globally in 2018. Retrieved June 15, 2019, from <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2019/04/08/record-high-remittances-sent-globally-in-2018>
- Vijayakumaran, S. (2018). The Security of the Bitcoin Protocol. Indian Institute of Technology Bombay, 1-27. Retrieved June 15, 2019, from <https://static.zebpay.com/web/pdf/Bitcoin-Security-White-Paper.pdf>

Importance of Art

Bianca De Villiers

Every child is an artist. The problem is how to remain an artist once we grow up.” – Pablo Picasso

Introduction

In this article, you will read about what art is, the importance of art within your child's education and what the meaning of art is.

As adults we see art in a different way, you might like some more than others it seems like as we get older most of us lose our ability to think in a creative way and walk through life with tunnel vision,

constantly racing every day from one task to the next, not stopping to see the bigger picture I guess that is why they call it the human race. While a child will not only see the bigger picture but all the details hidden within it and add a few more, children have amazing imaginations and sadly this is more often frowned upon when it is indeed a precious gift we should cherish. Creativity takes courage and that is what makes a child so fearless, have you ever watched your child while they are drawing, painting, dancing or just playing around the house? if you have you will have noticed how they take every task in front of them and do it without question, they don't sit for hours deciding what to draw or paint they just do it and draw or paint what they are thinking about

in that exact moment without hesitation and the outcome may look disorientated to you but for them it's exactly what they wanted to say about what they experienced and what they saw in their minds in that moment.

My personal experience with art

I always say that anyone can be an artist if they have the patience and will power to learn throughout their journey to becoming an artist because being one means that you never stop learning new methods and techniques.

I have been a creative thinker my entire life, I would spend hours a day drawing, painting, coloring, dancing, and singing, and that has not changed as I grew older. I have found a great love for art and all of its aspects. When I was a little girl my mother always encouraged me to try as many creative subjects and activities as I could and I am grateful today because of it. The journey of an artist isn't an easy one it takes a lot of blood, sweat and tears but it is all worth it in the end.

Why is art an important part of your child's education?

Art is a crucial part of a child's education, not only because it stimulates them but because it helps them with the necessary skills they would need to achieve their goals not only in their school years but in their adult lives.

Art gives your child self-confidence it helps them develop mentally, socially and emotionally. Creating art will help boost their ability to analyze and problem-solving skills and by learning how to use a paintbrush, pencil, crayon or marker it will improve their fine motor skills.

When children are exposed to arts from a young age it creates a platform for them to decide what they want to be when they grow up for instance by counting pieces or colors they learn basic math skills, when they experiment with different materials they

get a taste of science.

but most importantly children who are free to experiment with different craft materials, colors and are allowed to make mistakes and learning from them also feel free to invent their own ways of thinking which will help them in other subjects not only in the art classroom. So let your children play and get messy it's all part of the process.

As Amy young, founder of Brooklyn Design Lab (Art school for children) says, "little kids are masters of the moment, they love the way it feels when they smear paint on paper, how it looks when they sprinkle glitter, and even the soft sound a brush makes as it crosses the page.

The meanings of art

Each piece of art around the globe no matter how old or how new it might be has a different meaning to everyone, because not one person in the entire world sees it the same way. Each painting, sketch, sculpture, song and dance routine has a story to tell we just need to open our minds to see what the artist is trying to tell us.

At the end of the day art is a beautiful and diverse universe on its own, art is what you make of it.

"There are three classes of people: Those who see, those who see when they are shown and those who do not see."

- Leonardo da Vinci

Batılılaşma Süreci Osmanlı Mimarisi

Arif Sercan Pala

Osmanlıda 17.Yüzyılın sonlarında başlayan batılılaşma hareketi, siyasi ve kültürel olmakla beraber, sanatta ve mimaride de etkisini göstermiştir.

Bu dönemde özellikle batılı mimarlar ve sanatçılar Osmanlı üslup-özelliklerine etkide bulunmuştur. Semavi Eyice yaptığı çalışmalar doğrultusunda bu dönemin mimari durumunu şu şekilde özetlemiştir: Batılılaşma döneminde sanatın etkilenmesi 18. yüzyılın ilk yarısı içinde başlamakla beraber Lale Devri adı verilen Sultan III. Ahmed döneminde (1704-1730) bir geçiş safhası geçirmiştir. Bu devirde henüz klasik dönemin ana prensipleri yaşamaya devam ederken daha ziyade süslemede Batı'nın benzer motifleri de benimsenerek kullanılmış, klasik üslupta son derece önemli olan süsleme giderek aşırı bir durum almıştır. Bu geçiş dönemi yaklaşık 1700'lerden 1730'a kadar sürmüştür. Sultan I. Mahmud'la (1730-1754) hızlanan sanatta Batılılaşma, önce Türk baroğunun iyice kendisini hissettirmesiyle klasik üslubun belli başlı bütün unsurlarının ortadan kalkıp yerlerini barok formlara bırakmasıyla sonuçlanmıştır. Bu durum yaklaşık 1740'tan

başlayarak Sultan II.Mahmud devri (1808-1839) içine kadar uzanır. Batı Avrupa'da 18. yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkarak Fransız İhtilali ile hızlanan ve Napolyon imparatorluğu ile bütün Batı ülkelerinde hakim üslup durumuna giren neoklasik sanat biraz gecikme ile Osmanlı topraklarına da girer. Ana çizgilerini İlkçağ'ın eski Yunan-Roma sanatlarından aldığından neoklasik denilen bu yeni akım Napolyon devrinin karakteristik sanatı olduğu için buna "empire" (imparatorluk) üslubu veya sanatı adı da verilmektedir. Bu üslup, İngiltere'de Victorian; Amerika Birleşik Devletleri'nde ise Georgian adlarıyla tanınır. Geçen yüzyılın ilk yarısı içinde Osmanlı Devleti'nde hakim olan bu üslup Sultan Abdülmecid (1839-1861) ile Abdülaziz (1861-1876) devirlerinde gerek dini yapı gerek kamu binaları gerekse saray, yalı, konak ve köşk mimarilerinde kendisini gösterir. Klasik Türk sanatından hiçbir unsurun katılmadığı bu sanat üslubu bilhassa Tanzimat (1839) ile yaygınlaştığından buna Ahmet Harndi Tanpınar tarafından yakıştırılan Tanzimat üslubu adı gayet uygun düşmektedir. Yaklaşık olarak bu üslup XIX. yüzyılın sonlarına kadar uygulanmıştır (Eyice, 1963). Uygulanan farklı batılı üslupları Osmanlı da yeni ve farklı bakış açıları yaratmıştır. Her ne kadar direkt olarak Avrupai mimari akımlara almasa ve bu akımları kendi içerisinde şekillendirse de Osmanlı Mimarisi'nin batı tarafından alıp uyguladığı mimari akımların yadsınamaz olduğu bir gerçektir. Bu dönemde Osmanlı Devleti mimarisi, her ne kadar devletin kendisi bir yıkım aşamasında olsa da, zenginliğinden ve gösterişinden bir şey kaybetmemek adına Avrupa mimari akımlarını kendi geleneklerine dayanarak uyarlamış ve neticede son

dönem Osmanlı Mimarisi ortaya çıkmıştır (Eyice, 1963). Aşağıda batıdan Osmanlıya geçen farklı sanat dalları incelenmiştir. a) Barok : 16 ve 18. yüzyıllarda ortaya çıkan Barok mimari, yapısı gereğince İtalya'nın mitolojisini ve tarihini konu almıştır. Özellikle mimari alanında bahçeleri ve işlemeli duvarlarıyla ünlenmiştir. Barok mimari İtalya'dan başlayarak Avrupa'da yayılmış ve nihayetinde elçilerin ve misafirlerin aracılığıyla Osmanlı Devleti'ne yerleşmiştir. Barok Mimarinin önemli bir özelliği de işlemlerinin tarihi dokular ve efsanelerden gelmesidir. Bahçelerdeki çeşmelere kadar bir hikaye anlatması amacıyla ortaya çıkan Barok mimari, Osmanlı'da oldukça rağbet görmüştür. İlk önce 18. yüzyılda Nuriosmaniye Kilisesi'nde kendini göstermiş olan Barok mimari, bu kilisede yüksek tavanlar ve külliye de güçlü tasarımlar kullanarak kendini göstermiştir. 19. yüzyılda Alexander Vallury, Osmanlı Mimarisi'ne önemli katkılarda bulunmuş ve pek çok tarihçinin de anlatımıyla Osmanlı'daki Türk konut yapılanmalarını değiştirmiştir. 1892'de Bank-ı Osman-ı Şahane ve Büyükkada Rum Yetimhanesi; 1893'te yeni Karaköy Hanı ve 1895'te kendisi için yapmış olduğu Vallury evi bunlara birer örnek teşkil etmektedir (Anıktar, 2013). b) Rokoko: Bu mimari yapı tarzı, Fransa'da 18. yüzyılda "rococo" ismiyle çıkmıştır. Binalara ve yapılara gösterişli ve süslemeci bir bezeme kazandıran bu mimari üslup, zaman içerisinde Osmanlı Devleti'nde de kendini göstermiştir. Özellikle 1729'da inşa edilen Sultan III. Ahmet çeşmesi, Osmanlı dönemi Rokoko mimarisinin en önemli yapılarından biri olarak kabul edilmektedir. Bitkisel benzetmeler, bezemeler ve süslemeler bulunduran Rokoko mimari, derinlikten çok güzelliğe ve gösterişe önem vermiştir. Dış dizaynlarda daha çok neoklasizm ve batının historizmi gözlemlenirken Rokoko, iç cephelerde gücünü artırmış ve devlet cephesinde oldukça sık rastlanan bir yapı haline gelmiştir. Osmanlı'nın Barok'tan da önce kabul ettiği bir yapılanma olan Rokoko, mimarisinde kullanışlılıktan ziyade gösteriş ön plana çıkarmıştır. Bu yüzden Rokoko çok uzun yıllar boyunca Osmanlı'da kendini özellikle iç planlamalarda göstermeye devam etmiştir

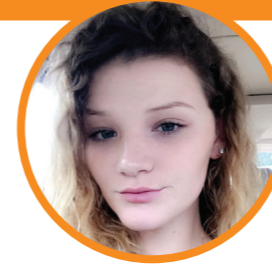
(Sözen ve Tanyeli, 1999). c) Ampir: Ampir kelime manası olarak imparatorluk üslubu demektir. Çıkış ülkesi olarak Fransa ele alınmaktadır. Napolyon Bonapart'ın (1804-1814) ve Avrupa'nın Monarşi siyasetinin bir simgesi olarak, sanatta ifade edilen şekli olarak kabul edilmektedir. Bu üslubun oluşmasındaki en büyük sebep olarak, Napolyon'un İtalya'yı ve Mısırı ele geçirmesi gösterilir. Ele geçirdiği farklı kültürlerle ait sanat eserlerini müzesine getirip bu üslubun oluşmasına sebep olmuştur (Paltacı, 2017). Osmanlı'da Ampir üslubu, Avrupa'daki motiflerini kaybetmiş ve Barok'la ortak dönemde ortaya çıkmıştır. Osmanlı Devleti'nde Türk öğeler taşımaya başlayan Ampir; özellikle türbeler, camiler ve dönemin okullarında kendini göstermiştir. Nusretiye Cami, Sultan Mahmut Türbesi, Cevri Kalfa Mektebi gibi yapılar Ampir üsluba örnek olarak gösterilmektedir. Osmanlı Devleti'nde Ampir, aynı zamanda II. Mahmut tarafından yaptırılan Alay Köşkü'nde de kendini göstermiştir (Cezar, 1971). d) Art Deco: Art Deco, 1925'te ortaya çıkmış olup kimi tarihçiler tarafından "son pahalı üslup" olarak kabul edilmektedir. Muğlak bir anlamı ve işleyiş şekli olan bu mimari akım, Postmodernizm tarafından mümkün kılınmış olup, üstünde pek çok tartışma potansiyeli doğurmuştur. Pürizm, Ekspresyonizm, Fütürizm, Kübizm, Flaman Ekspresyonizm gibi pek çok akımla iç içe geçmiş ve pek çok birlikteliği konuyla alakalı tartışmaya sürükleyen bu akım, Osmanlı'nın sonlarına doğru kendini göstermeye başlamıştır ve ortak bir yargı olarak Artnova'nın sonu olarak kabul edilmiştir (Polatkan ve Özer, 2006). Art Deco her ne kadar Osmanlı'ya tam anlamıyla yetişemese de, dönemin matematiksel çizgilerinde ve geometri temelli eserlerinde kendini göstermiştir. Bu dönemde çok fazla eser ortaya çıkmamış olmakla birlikte, artık Artnova'ya bir antitez olarak görev yapmıştır. Art Deco eserleri erken dönem Cumhuriyet mimarisiyle birleşmiş olup bundan sonraki dönemde modern Türk Mimarisi'nin bir dalı olarak

anılmıştır (Yenişehirlioğlu, 1983). e) Artnova: Art Deco'dan önce ortaya çıkmış ve bu akımın tamamen bir zitti olan Artnova, Osmanlı'nın son döneminde ve bilhassa I. Dünya Savaşı'ndan önce kendini Karaköy ve çevresinde göstermiştir. Bu mimari akım çerçevesinde artık Avrupa'daki yeni üsluplar gün yüzüne çıkmış ve Osmanlı'da daha çok talep görmeye başlamıştır. Dönemin önemli yapılarından Ziraat Bankası, Frej Apartmanı, Laleli Çeşme ve Çinili Rıhtım Hanı; Osmanlı'nın son döneminde verilen önemli tarihsel eserler olmuşlardır. Kendinden önce gelen mimari akımları besleyip destekleyen Artnova, zaman içerisinde erken dönem Türkiye Cumhuriyeti mimarisinde oldukça önemli bir yapı taşı olmuştur. Çeşmeler Artnova'nın süsleme özelliklerini yansıtırken; D'Aronco gibi mimarlar sayesinde hazırladığı eserler döneme damgasını vurmuştur (Aktemur, 2007). Kazanılan savaşlar sonucunda kaybeden taraf, toprağıyla birlikte kültür miraslarının da büyük bir kısmını etkileşmek üzere farklı kültürlerle istemsizce sunmuştur. Elinde gücü ve saygıyı bulduran hükümdarlar ve devletler güçsüz olanların vergileri ve toprakları hariç sanatlarını da ele geçirmişlerdir. Buradan hareketle, Osmanlı Devleti de elinde zenginliklerden ve kültürel öğelerden feragat etmek durumunda kalmış; buna göre artık Batılılaşma bir evrilme sürece halini almıştır. Son Osmanlı Dönemi'nde yaygınlaşan

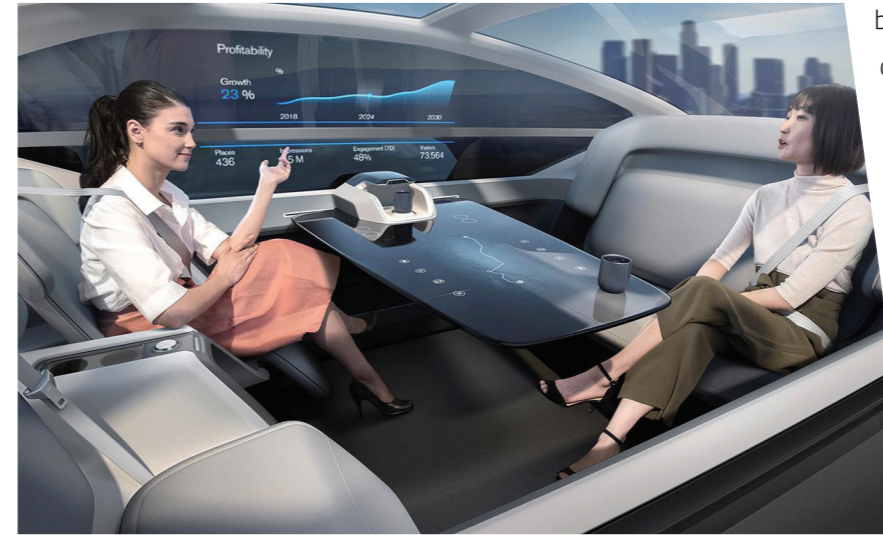
bu mimari akımlar, sırayla ve bazen beraberce Osmanlı'nın geleneksel mimari anlayışını yıkmış, bunun sonucunda Osmanlı Devleti artık Batı'nın mimari akımlarını direkt kullanmaktan çekinmemiştir. Bu akımlar, beraber uygulanmıştır. II.Mahmut döneminde başlayan bu batılılaşma süreci, Napolyo'nun Mısırı ele geçirmesi Osmanlı-Fransa ilişkilerini bozmuş olsa da mimari olarak etkileşimler devam etmiştir. Üslup özelliği olarak, Yunan ve Roma motiflerinin sadeleşerek kullanılmış, kılıç, miğfer, sfenks, defne, taç gibi Antik döneme ait motifler kullanılmıştır. Bu üslupta zerafet ve incelik yerine, güç, haşmet ve sadelik ön plandadır. Üslup içerisinde hayvan ve insan motiflerine de yer vermiştir fakat Osmanlı'da hakim olan inanç sistemi olan İslam dinine göre günah olduğu için bu tasvirler kullanılmadan uygulanmıştır (Barillari ve Godoli, 1997) 1840'da inşa edilen II.Mahmut türbesi bu üslubun iyi bir örneği olarak ele alınabilir. II. Mahmud Türbesi 19. yüzyıl Osmanlı hânedan türbeleri geleneğini sürdürmüştür. Ampir (Empire) üslûbunda inşa edilen yapıda cepheler mermerle kaplanmış, sekizgen planlı türbe sekizgen kasnaklı büyük bir kubbe ile örtülmüştür. Kuzey cephede kapı, diğer cephelerde geniş ve yüksek tutulmuş yuvarlak kemerli pencereler bulunmaktadır. Pencerelerin her iki yanında korint tarzında stilize edilmiş başlıklara sahip birer pilastır ile cepheler hareketlendirilmiştir. Pencerelerin kemer hizasında antik palmetlerle cepheler yatay olarak bölümlenmiş ve üstte pilastırların bitiminde yer alan kornişlerle çevrelenmiştir. En üstte iki yanda birer arma (çifter kılıçlı birer kalkan), ortada ise kabarık bitkisel sistemli bir kompozisyonla dekore edilmiş kuşakla bunun üzerinde dışa taşan konsollu korniş yer almaktadır. Kubbenin üstündeki alem ışınal düzeniyle güneşi hatırlatan bir formda ele alınmıştır. (Özgüven, 2003).

Autonomous Vehicles

Annalissa Rass / Globe Business College Munich

This technology will impact society not only by taking existing job opportunities away but also creating new jobs.

Autonomous driving can be defined as, a vehicle that can drive itself without the intervention of a human driver. In other words it is a self-driving car or a robot car. A human passenger is not needed to control the vehicle or even be present in the vehicle. A self driving car can go anywhere an ordinary car goes and is able to do everything that a normal driver does. Autonomous vehicles are the future however, they raise a variety of questions. Will employment rate decrease? Are they environmental friendly? Can a self driving car be trusted? Is it ethical? These robot cars can be trusted due to them relying on sensors, actuators, complex algorithms, machine learning systems, and powerful processors to execute software. They include GPS for them to create and maintain a map of their surroundings. Radar sensors are present for the vehicle to observe other nearby vehicles, measure distance, lane markings...etc. Video cameras, to perceive traffic lights, road signs and pedestrians. Therefore, these revolutionary cars can be trusted.

These vehicles are highly beneficial for people especially the elderly and disabled individuals as it can provide them with independence. Furthermore, parents who are always

busy due to work, can have the self driving car pick their children up and drive them home. Additionally, they are safer and can save many lives. It is evident car accidents has a huge impact on number of deaths per year.

These cars will have a significant impact on the environment.

It will dramatically decrease CO2 emissions almost by 80% worldwide. According to recent studies and experts, by the year

2050 autonomous vehicles will reduce traffic, cut transportation costs and reduce the need for parking. This technology will impact society not only by taking existing job opportunities away but also creating new jobs. The jobs created will be engineering-related. However, truck drivers, taxis and Ubers will lose its value significantly in the future. Mail carriers, firefighters and emergency medical technicians, will most likely benefit from this technology.

Sources:

- Reinicke, C. (2019). Autonomous vehicles won't only kill jobs. They will create them, too. [online] CNBC. Available at: <https://www.cnbc.com/2018/08/10/autonomous-vehicles-are-creating-jobs-heres-where.html> [Accessed 25 Aug. 2019].
- Endsley, M. (2019). The limits of highly autonomous vehicles: an uncertain future. Ergonomics, 62(4).
- Semi-Autonomous Vehicles & Connected Vehicles Can Save Lives Now!. (2019). Muma Business Review, 3.

Antimicrobials resistance

Dr Delveen Ramdan Ibrahim

Various bacteria inhabit the body of man and animals, can be found in the environment, and are considered as reservoirs of multidrug resistance.

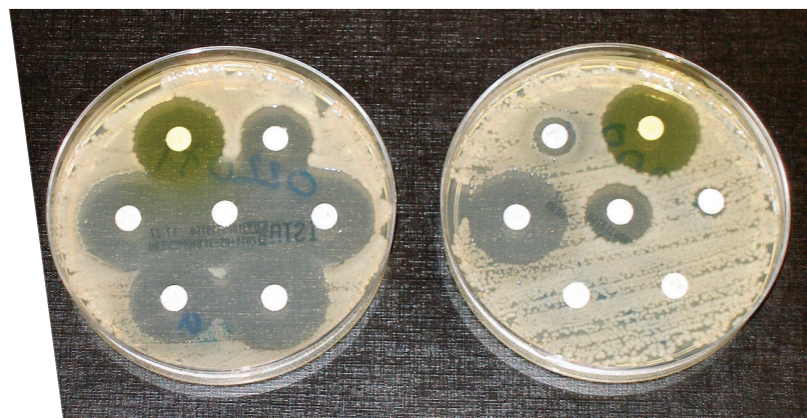
other .microorganisms

1,3

Antimicrobial resistance (AMR) is a worldwide agricultural and clinical problem, indicating the success and speed of bacterial adaptation to lethal selection in different environments. In spite of the fact that antibiotics have been in clinical use for a little over

The term antimicrobial can refer to antibacterial, antiviral and antifungal agents each one of which has a specific action against specific groups of microorganisms, and in many instances the term is used synonymously with antibiotic. An antimicrobial can be defined as any substance of natural, semisynthetic, or synthetic origin that kills or inhibits the growth of a microorganism, whilst an antibiotic is a substance produced by a microorganism that at low concentrations inhibits or kills

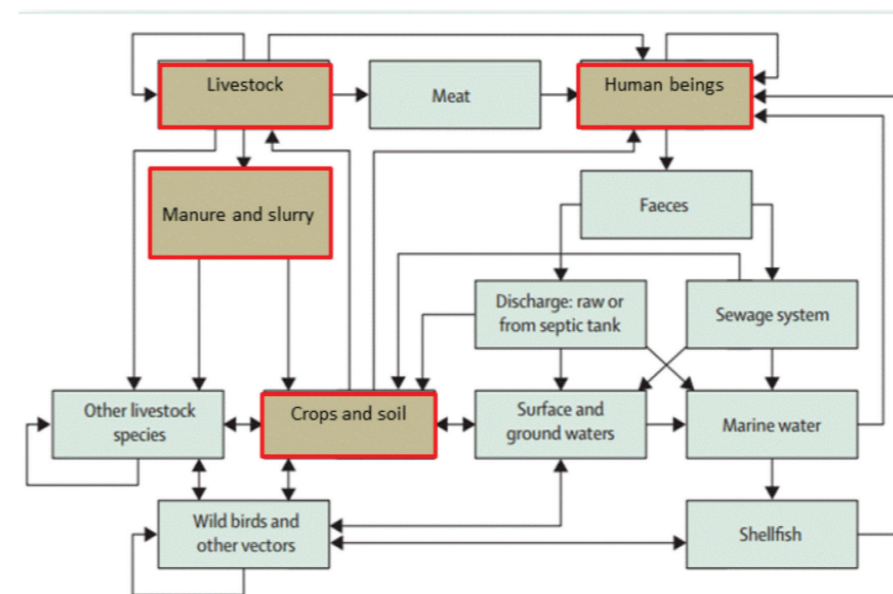
six decades, they have existed on Earth for about three billion years, and bacteria have developed protection mechanisms towards antibiotics and other toxic chemicals. Various bacteria inhabit the body of man and animals, can be found in the environment, and are considered as reservoirs of multidrug resistance. Those bacteria are not restricted to an isolated environment but are easily dispersed to other environments, for example:

from humans and animals to water and soil and vice versa (as shown in the figure). That is why the spread of AMR is regarded as a major challenge to human and animal health that needs to be controlled 2. Antimicrobial resistance has been widely recognized as a growing problem and many organizations and networks monitor antimicrobial resistance trends locally and internationally.

Resistance genes can arise amongst bacteria by two routes: spontaneous mutation and horizontal gene transfer (HGT). To acquire these resistance genes, bacteria need a range of mechanisms that depend on different gene transfer systems such as bacterial conjugative plasmids and transposable elements (mobilizable plasmid and transposons) and integrons. Bacterial plasmids can collect arrays of antimicrobial resistance genes, by transposition (transposable elements) and site-specific recombination mechanisms (integron gene cassettes) leading to transferable multidrug resistance 1,4

Possible routes for the transfer of antibiotic resistance bacteria or genes between livestock animals and humans (adapted from Wellington et al., 2014).

References

- GIGUERE et al., 2013. Antimicrobial Therapy in Veterinary Medicine. 5 ed. Somerset: Wiley
- WELLINGTON et al., 2013. The role of the natural environment in the emergence of antibiotic resistance in Gram-negative bacteria. The Lancet Infectious Diseases, 13, .155-165
- PHOENIX et al., 2014. Novel Antimicrobial Agents and Strategies, John Wiley & Sons
- BENNETT, P. M. 2008. Plasmid encoded antibiotic resistance: acquisition and transfer of antibiotic resistance genes in bacteria. British Journal of Pharmacology, 153 Suppl 1, S347-57.

یوگا دبیته وەرزش و چارەسەری ژ بەر کۆ کارتیکنە کا ئەرینی ل سەر زەقلەک و رەقانی (دەروونین) مرۆفی ب رەنگەکی گشتی دکەت

گشتی دکەت

یوگا پێدەفی ئارامیی و هەناسەیی کور و درێژە. بۆ کرنا یوگایی، مرۆف پێدەفی جەهەکی بەرفەرەهە؛ چ هۆلەکا وەرزشی بیت، چ ل ناڤ خوەزایی بیت، چ د ژوورەکا بەرفەرەهە فە د ناڤ مانی دا بیت. هەر دیسا مرۆف پێدەفی جل و بەرگین وەرزشی بە دا هەمی لقین وەکی پێدەفی بەینە بجەئینان

ئەو کەسی حەزا یوگایی هەبیت د شیت د ناڤ کۆمان دا ل سەر دەستی رەهینەرین تاییبەت کورسین فیربوونی وەرگریت. ئەگەر ئەو دەم و بیافین پێدەفی نەبن، مرۆف د شیت ب ریکا فیدیۆیین تاییبەت خوە فیر بکەت کۆ د تۆرا ئنترنیتی دا د بە لافن ریکخستنا خوارنێ بۆ وەرزشەری یوگایی کارەکی گەلەک گزنگە. ئەگەر تە یوگا کر، خوە ژ خوارنێ گران بدە پاش. گوشت و برنج و روون ناهیلن لەش تە بگەهیتە ئاستی پێدەفی یی ئارامیی و دقیت تو خوە فیری خوارنا کەسکاتی و زەلاتان و خوارنێ سڤک بەکی

کی نەشیت یوگایی بکەت مە ل دەستپیکێ گۆت کۆ یوگا نە تێن وەرزشە بەلکی هەندەک جارن دبیته چارە ژێ، بەلێ دگەل فی چەندێ هەمی رەنگین یوگایی بکیر هەندەک کەسان ناهین مینا وان کە سین هەلگرتن نە خوەشیا فشارا چاقان، هەلگرتن نە خوەشیا خشیانا بربرەیان (انزلاق الفقرات)، ژین دوگیان، کۆرسین فان کەسا دقیت ل بن چاقدیری بەینە کرن

یوگا جۆرەکی وەرزشی یە و ئیکەمین وەرزشە کۆ ل هەمی دەم و جەهان دەیتە کرن. یوگا ب ژیدەری ئارامی و ریکخستنا لەش و جان و مەژیین مرۆفان (الجسد و الروح و العقل) دەیتە نیاسین ژ بلی کۆ جۆرەکی وەرزشی یە، یوگا سنج و رەوشتە. دەستپیکێ دەرکەفتن و بە لاقبوونا یوگایی دزقریتە بەری ۵ هزار سالان ل هندستانی و ل دەستپیکێ چەرخێ ۱۹ ئی هیدی هیدی ل سەرتاسەری جیھانی بە لاق بوو

گەلەک جۆرین یوگایی هەنە ۆ هەر جۆرەکی مفایین خۆ هەنە، وەکی لانگار یوگا – کۆندلینی یوگا – ئاشتانگا یوگا – بیکرام یوگا – ... هتد مفایین یوگایی

یوگا هەناسەدانی باشتەر دکەت، دودلی و نە ئارامیا مرۆفی ناهیلیت، تەمەنی جوانتیا مرۆفی درێژ دکەت، بۆ نەهیلانا قورمچینا ناڤ چاقان هاریکارە، هیزا جوتبوونی ژیدە دکەت، ریی ل بلنبدوونا فشارا خوینی دگریت، خوەدانا لەشی ریک دئیحیت، کەرەستەیین ژەهرین ژ ناڤ لەشی دەهافیت، مرۆفی ئارام دکەت، خوەیی مرۆفی ئازاد دکەت، ئیشانا زەقلەکان کیم دکەت، رەهین لەشی ئەوین بۆ هەیامەکا درێژ ماینە شیدیای چارە دکەت و د ئەنجامی دا مرۆفی دکەتە خوەدانی لەشەک و مەژیک و گیانەکین ساخلەم

ژ بەر فی چەندێ یوگا دبیته وەرزش و چارەسەری ژ بەر کۆ کارتیکنە کا ئەرینی ل سەر زەقلەک و رەقانی (دەروونین) مرۆفی ب رەنگەکی

سینگافورا ژ گزیرتە یە کا هەزار بوو لەتەکی پێشکەفتی

ئاشتی فەتحي بيشكى

دەمی سینگافورا ژ مالیزایی جدا بووی، گزیرتەکا بچووک بوو ل باشوری ئاسیایی. نە وئ چ بەرهمە هەبوون و نە چ سامانین خوەزایی و د سەر فی چەندێ را شیا بیته وەلاتەکی پێشکەفتی و ئابورەکی بەیز ئاڤا بکەت و سیستەمێ گونجایی بۆ سیکتەرین خوە دابنیت. ئەفە هەمی ژێ د چەند سالەکین کیم دا

ئەگەرئ سەرکەفتنا کۆمارا سینگافورایی بۆ

سیستەمی وئ یی پەرودەیی فەدگەریت کو دەیتە هۆمارتن ئیک ژ سەرکەفتیرین سیستەمین جیھانی، حکومەتا وەلاتی سینگافورایی دویمە مەزترین بۆدجە بۆ کەرتی پەرودەیی تەرخان دکەت کو دبیته ۲۰% ژ بۆدجەیا گشتی یا وەلاتی

خالین ئەرینی د سیستەمی وان دا د مشە نە، د فی نقیسینی دا دئ چەندەکین سەرەکی باس کەین

۱. پرنسیپی سەرەکی د ناڤ سیستەمی وان یی پەرودەیی دا دبیژیت: هەر زارۆیەکی بەهەرەیک یا هەمی پیشقەبرن و پیشخستنا بەهەرەیین زارۆیان ئەرکی مە یە. ئەو کار ل سەر هەلسەنگاندنا شیانین قوتاییان کەن؛ چ بەهەرە هەیه، دچ بیاف دا دئ ب سەر بکەفیت. پاشی بۆ هەلبژارتنا وئ تاییبەتەندیا دگەل شیان و حەزین وان دگونجیت هاریکاریا وان دکەن

۲. مفاوەرگرتن ژ ئەترنیتی؛ وەزارەتا پەرودەیی پرۆژەیک ب جە دئینیت کۆ یی پیکهاتیە ژ پیکهەگریدانا هەمی قۆتابخانەیین وان ب ئەترنیتی فە، تا کۆ روژەک بەیت سینگافورا دبیته گزیرتەیا ژیرمەندیی. هەر وەسا قۆتاییین وان نۆکە ژێ بۆ ریسیرچی ئانکو لیکەریانی مفایهکی مەزن ژ ئنترنیتی دبینن

۳. فۆکسکرن ئانکو بالکشاندا ل سەر ئنگلیزیی وەکی زمان و ل سەر ماتماتیکی وەکی زانست هەر ژ قوناغین خواندنا سەرەتاییی هەیه. ل قوناغین د دووڤ دا فۆکسا وان زیدەتر دکەفیتە سەر پەرودەیا سفیل، پەرودەیا رەوشتی، مۆزیک، خواندنێن جفاکی، خواندنێن لەشی

۴. پووتەدان ب رەهینانا

مامۆستایان؛ ل سینگافورایی هەر چەند سالەکان دقیت مامۆستا خۆلین تاییبەت وەرگرین دا بشین وەراری دگەل پێشکەفتنا جفاکی بکەن. ل سالا ۲۰۱۱ ئی، هکومەتی ئەکادیمیەک ل بن ناڤی ئەکادیمی سینگافورایی یا مامۆستایان دامەزراند. مامۆستا ب خوە وئ ئەکادیمی ب رێ فە دبن و ئارمانج ژئ خورتکرنا تیکهەمی هزرکرتی ل دەڤ مامۆستایانە

۵. دانانا پەرەوین خواندنێ یین گونجایی بۆ هەر قۆناغەکی، دگەل بەرچاڤگرتنا هەر گوهرتەکا زانستی ئەزمونا سینگافورایی بۆ هەمی وەلاتان پەيامەکا فەکرە کۆ ئافاکرنا پاشەرۆژا گەش ژ پەرودە و فیرکرتی دەست یی دکەت

ژیدەر

۱. نافذة علی التعليم المتميز

<http://singfinland.blogspot.com>

۲. التعليم فی سنغافوره -

ویکیبیدیا

د وی سهر و بهری دا دیتیم و گوته من ئەز دئ
خه مۆکیا ته چاره سهر بکه م و ته ژ فئ رهوشئ
بئینه ده رئ ، من ئیراده یا خوه دا ده ستئ وی بی
کو هزا خوه بکه م
ئەف چهنده بوو مهزنترین خه له تیا ژیا نا من و بهایی
وئ من ۱۵ سالین ته مه نئ خوه ژ ده ست دان . وی
که رهسته ی ئیکه م جار گه له ک باندۆر ل من کر و
خوه زی تئ ئیکه م جار با و ئەز ل خوه زفریام ، لی
بوو دویمه جار و سییه م جار و بی هه ست ب خوه بکه م
هیدی هیدی ئەز ژ زیانی فه قه تیام و من هند خوه دیت
خوه دان له شه کئ نه ساخ و مه ژبه کئ مری و ره گه زه کئ
فه ده ر ژ زیان و هه ستین مرۆفین خوه زایی

و به رزه دبم و ژ که فلۆژانکئ مرۆفاتیی ده رکه قم و که س و کارین من
ژی بی د ناگرئ بیهشیا من دا دکه لن و بی باجا وئ گونه هئ دده ن
ئوا من کری . زیانا تال و تاری یا تووشبوویین که رهسته یین هه شبه ر
ناهیته په سندان ، تئ که سئ تووشبووی دزانیب چاوا به . هئقیبا من
ئوه که س تووش نه بیبیت و تیگه هه شتتا هه می مرۆفان ل وی ئاستی
بیبیت کۆ چ جارن نه بنه ئیخسیرین کاره کئ ژ فی رهنگی

چاوا من خوه رزگار کر

هه له بت د نا ف زیانا بیهشیی دا هنده ک ده لیشه یین کورت یین
هزرکرنئ ژ هه نه . هنده ک جارن من سهر و به رئ خوه ددیت ،
دیسا من ئاریشه یین که سین تووشبووی ددیتن . مرن ، پارچه بوونا
مالباتان ، دوورکه فتن ژ رهوش و هه ستین مرۆفاتیی و هه تا

که سین بازگانیا فان که رهسته یان دکه ن فرۆشنده یان بو خوه دادنن
و پرانیا وان فرۆشنده یان تووشبوویین وان که رهسته یانن . بازگان وان
فیری فی کاری دکه ن و دکه نه نیچیرفانین شاره زا . ئەو دزانن چاوا نیچیرا
مرۆفان بکه ن ؛ ئەو بو دمه کی که رهسته یین هه شبه ر ب هه روه یان ب
بهایی کئ ئەرزان دده نه وان ، هه تا پشتراست دبن کو ئەو تووش بوون .
ئیدی دئ خوه ژئ بدنه نه پاش ژ بهر کو باش دزانن ئەو که سئ وان
فیری بکارئینا که رهسته یین هه شبه ر کری دئ ل وان بگه ریبت و ب
هه ر ریکه کا هه بیب دئ پاره ی په یدا بکه ت دا که رهسته یین هه شبه ر پی
بکریت و ل دووماهیی بیته فرۆشنده یه کئ وان
رۆژ و هه یف و سال بۆرین و من خوه دیت ئەز پتر بی د نا ف دا دخه ندقم

دووماهیی ژ وان زیانانن ئەوین ژ ئەنجامی بکارئینا که رهسته یین
هه شبه ر په یدا دبن . ئەو بوونه ئەگه ر کو ئەز ئیراده یا خوه جه ما بکه م
و بریارا چاره سه رکرنئ بده م . ل فئ ده رئ پیدئ یه ئەز رۆن بکه م کو
دقیبت که سئ تووشبووی ب خوه بریارا رزگارکرن خوه بده ت . ئەگه ر
نه ، چاره سه ری ل بن بارئ زۆرین ناهیته کرن . یا ئیکئ دقیت که سئ
تووشبووی ئیراده هه بیب و یا دووی دقیت ب ریکین زانستی بهیته
چاره سه رکرن . پشکه کا کیم ژ چاره سه ریی گریدایی ئالیی له شی یه
و پشکا هه ره مه زن گریدایی ئالیی ره فانی (ده روونی) یه و بو زانین
ئالیی ره فانی گرنگتر و کارتیکه رتره ژ بهر کو د بنگه ها خوه دا ئەو
ئالی پالده رئ تووشبوونئ یه

گه له ک تووشبووی هزر دکه ن کو چاره سه ری کاره کئ مسته حيله و
نه شین بۆین ئەگه ر ئەو که رهسته د نا ف خوینا وان دا نه بیبیت ، لی ئەز
دویات دکه م کو چ راستی بو فئ چهنده نینه و ئەو تووشبوونه کا هزری
یه پتر ژ وئ چهنده ئ کو تووشبوونه کا له شکانی بیب
ب ئیراده و هه زا خوه و ب رینوما یین بهرنامه یه کا ئەمریکایی یا چاره کرنا
تووشبوونا که رهسته یین هه شبه ر ، قوناغا چاره سه ریا من ده ست پی کر
و پشتی ۲۱ رۆژین گران ژ چاره سه ریی ئەز شیا م خوارئ بخووم و بیمه
مرۆفه کئ ئاسایی ژ ئالیی له شی فه ، لی ره فانی (ده روونی) من پتر ده م
فیا تا کو ساخله م بیبیت . هه زا من بو چاکبوونئ و پشته فانی که س و
کارین من و شیوازی زانستی بی چاره سه ریی ئەز ژ بیره کا کوور و تاری
ئینامه جیهانه کا تزی رۆناهی

قوناغا پشتی چاکبوونئ

سه رکه فتن چاره سه ریی تام و به خته وه به کا بیسنۆره ، یا ژ وئ خوه شتر
ئو بوو کو ئەز بوومه پالده ر بو گه له ک تووشبوویین دی کو ویره کیی
بده نه خوه و بریارا چاره سه کرنا خوه بده ن
دقیبت هه می بزنانن کۆ پشتی چاره سه ریی ژ مه ترسیا تووشبوونئ یا
هه ی . ژیان دگه ل که رهسته یین هه شبه ر وه کی هزر دگه ل مرۆفی دمنیبت
و ئەگه ر مرۆف بی ل خوه هه شیار نه بیبیت ، دوور نینه جار ه کا دی تووشی
هه مان خه له تی بیبیت و بکه فیه ده هه مان ناگری دا . ئەو دگه ل من وه کی
هزر یا مای ، لی نه ژ بو وئ چهنده ئ کو لی بزفرم ، به لکی ژ بو وئ چهنده ئ
کو شه رئ وئ هزری بکه م و ژیا نا خوه بو پاراستنا خه لکی ژ مه ترسیین

فی دژمنئ کوژه ک و بیبه خت نه رخا ن بکه م . دا کو ئەز
فئ ئارمانجئ ب جه بینم ، من ریکخسته یه ک دامه زراند
و د وارئ پیگه هاندنا خه لکی دا ب مه ترسیین بکارئینا نا
که رهسته یین هه شبه ر بوومه چالا کفان
هه می بهر برسیارن
هنده ک جارن ل نا ف به لافۆکین ده نگ و باسان په یام
ل سه ر ده سه سه رکرنا بکارئینه ر و بازگان و فروشیارین
فان که رهسته یان ده یته به لافکرن ، واته ئەو د نا ف
جفاکی دا یا هه ی و ژ هه ر دو ره گه زین نیر و می
تووشبووی هه نه . ئەگه ر هه می چین و ته خین جفاکی
دگه ل ئیک و دو و دگه ل ده رگه هین ئیمناهیی د
هاریکار نه بن ، ریژه یا تووشبوویان دئ ب ره نگه کئ
به رچاف زیده بیب
که رهسته یین هه شبه ر “ئیک ژ مه زنترین مه ترسیانن”
ل سه ر “ئاسایسا نه وه یی ، ساخله میی ،
زانستی ، ئابۆری” و دبته فاکته رئ پاشکه فتن
مله تان ، له وما قانوونین هه می وه لاتان سزاین
دژوار بو بکارئینه رین که رهسته یین هه شبه ر
داناینه و سزاین دژوارتر بو بازگانین وان
که رهسته یان داناینه کو دگه هه نه سزایی
سیداره دانئ . هه ر وه سا ل په ی قانوون و
پرۆتۆکۆلین نافده وله تی ، جیهان ب گشتی
بو دژه ریا بازگانئ پی کرن و بکارئینا نا
که رهسته یین هه شبه ر کو مه ترسیدارترین
دژمنئ مرۆفان و مرۆفاتیی یه هه فکاره

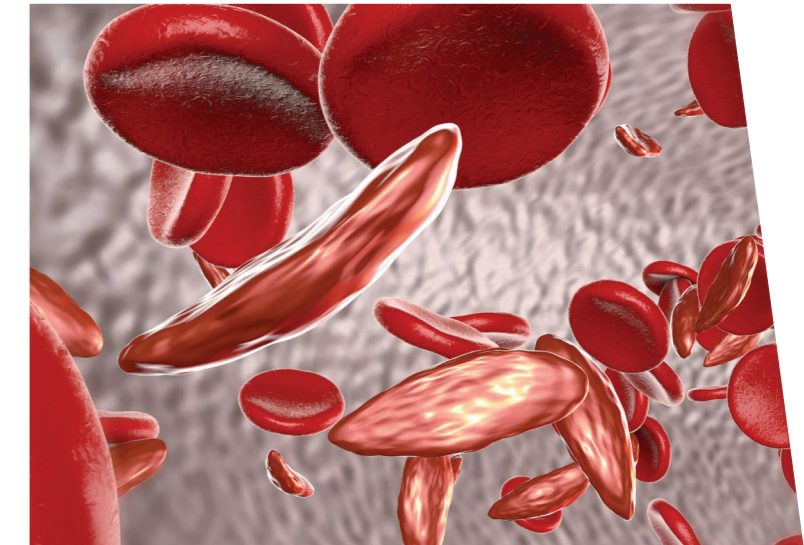

د. ئوميد عه‌ندان كهريم / شاره‌زايي نه‌خوه‌شيين خويني و په‌نجه‌شيرا زاروكان

پيدفي يه قانونه‌ك هه‌بيت كو هه‌قزيني يا هه‌لگرين جيناتين ته‌لاسيميايي قه‌ده‌غه بكه‌ت

قه‌گوه‌استن بو زاروكن وان تووشبوويي جوړي ئه‌لفا ته‌لاسيميايي نامينته ساخ و تووشبوويي بيتا ته‌لاسيميايي بچووك چ نيشانين ديار نين ، بتني هندك جارن نه‌خوه‌شيا ئه‌نيميايي ژي پيدا ديت سه‌بارت نيشانين بيتا ته‌لاسيميايي مه‌زن ، به‌ري زاروك دو سالين ته‌مه‌ني خوه‌بدووماهي بينيت ديار دبن. تو دي بيني ئه‌و زاروك يي پيتي يه ، كيم خوارنه ، هه‌ودان د له‌شي وي دا دوباره دبن ، پيستي وي و سپيلكا چاڤين وي زهر دبن

چاره‌سهر يا نه‌خوه‌شين بيتا ته‌لاسيميايي مه‌زن ده‌يته كرن ب

فه‌گوه‌استنا خوينه‌كا گونجايي ب ره‌نگه‌كي ري‌كخستي و خوارنا كهره‌سته‌يين هاريكار بو ئاڤاكرنا ئاسني د له‌شي دا

چاندنا خانه‌يين مه‌ژيي هه‌ستي: ئه‌ف چاره‌سهره‌ تايه‌ت بو زاروكانه و ژ چاندنا خانه‌يين مه‌ژيي هه‌ستي پيك ده‌يت ، ب سي ريبان

يا ئيكي به‌خشينا خانه‌يان ژ خوشك و برايان ، يا دويي ب ريبا خوه‌به‌خشه‌كي بياني پشتي پشكيني تايه‌ت ، ريبا سيي كيشانا خوينه‌خوه‌شي و بكارئينا ئاموره‌كي تايه‌ت بو ژي كجداكرنا خويني و خانه‌يان و دوباره قه‌گه‌راندنا خويني بو له‌شي نه‌خوه‌شي يه

چاندنا خانه‌يين مه‌ژي پيدفي ئامور و ئافه‌ندين شاره‌زا يه و جهي داخي يه مه‌ل كوردستاني ته‌ني ئيك ئافه‌ندا في نه‌خوه‌شيه هه‌يه. فه‌ره حكومه‌تا هه‌رپا كوردستاني فان ئافه‌ندان ل هه‌مي پاريزگه‌هان قه‌بكه‌ت. هه‌ر وه‌سا بو ريگرتي ل به‌رفره‌هه‌بوونا في نه‌خوه‌شيه ، پيدفي يه قانونه‌ك هه‌بيت كو هه‌قزيني يا هه‌لگرين جيناتين ته‌لاسيميايي قه‌ده‌غه بكه‌ت و پشكينا زاروكان ل قوناغين خواندن به‌يته كرن

كيمبوونا خويني (ته‌لاسيميا) كورتبوونا ژيي خانه‌يين خويني يه كو ژيي وان خانه‌يان ژ ۱۲۰ روژا كيمتره. ئه‌ف نه‌خوه‌شيه يا ميرانگري يه ، ژ دايك و بابان بو زاروكان ده‌يته قه‌گوه‌استن

له‌شي نه‌خوه‌شين ته‌لاسيميايي شيانين به‌ره‌مه‌ئينا ل هيموگلوبيني ب ره‌نگه‌كي خوه‌زايي نينه ، نه‌شين ئوكسجين قه‌بگوه‌يزن و كهره‌سته‌يين خوارني بگه‌هيننه شانيه‌يين له‌شي و پاشمايين زياندار و دويه‌م ئوكسيدي كاربوني دهره‌بكن هيموگلوبين ژ چار زنجيره‌يين پروتيني پيك ده‌يت ، دو ژ وان دبنه "ئه‌لفا" و دو يين دي دبنه "بيتا" ل دوووف زيانا جيني ، ته‌لاسيميا ديبته دو جوړين سه‌ره‌كي

ئه‌لفا ته‌لاسيميا: مه‌ترسيا وي دگه‌هيه‌ته وي راده‌ي كو زاروكي د مالبجووكي دايك دا بكوژيت. هه‌ر وه‌سا ئه‌گه‌ر زاروك ژدايك بوو ، پشتي ده‌مه‌كي كورت دمريت

بيتا ته‌لاسيميا: مه‌ترسيا في جوړي كيمتره و ديبته ۱. بيتا ته‌لاسيميايي مه‌زن: دايك و باب هه‌لگرين جيناتين نه‌خوه‌شيه نه و ب ريبا وان زاروك تووش ديبت ۲. بيتا ته‌لاسيميايي بچووك: ئيك ژ دايك و بابان هه‌لگري جيناتين نه‌خوه‌شيه يه ، هندك جارن ده‌ينه

دلگه‌ش شكري / به‌رپرسي ري‌كخستيا په‌ناري يا هه‌شباري و ساخله‌ميا چقاكي

چاوا تووش بووم؟ من چهند سالين ته‌مه‌ني خوه‌ ژ ده‌ست دان؟ چاوا من چاره‌سهر يا خوه‌ كر و بتمامي ژي رزگار بووم

خوه‌ كر و ئه‌ز چاوا بتمامي ژي رزگار بووم ئه‌ز ل دهر قه‌يي كوردستاني وه‌ك په‌نابه‌ر دزيام ، قوتايه‌كي زيرك بووم و كه‌س و كارين من پيشبينيا پاشه‌روژه‌كا گه‌ش بو من دكر. ل ته‌مه‌ني زاروكيني من بو ئيكه‌م جار كهره‌سته‌يين هه‌شبه‌ر ب ريبا قوتايه‌كي ديتن. ئه‌ز يين مه‌نده‌ش بووم و من دقيا بزائم ئه‌ف كهره‌سته چ كارتيكرني ل مرؤفي دكهن و ئه‌ف هزره‌ ما دگه‌ل من پشتي ئه‌ز ژ په‌نابه‌ريي زفريم ب ره‌نگه‌كي نه‌چاڤه‌ريكري ئه‌ز بوومه تووشبوويي في

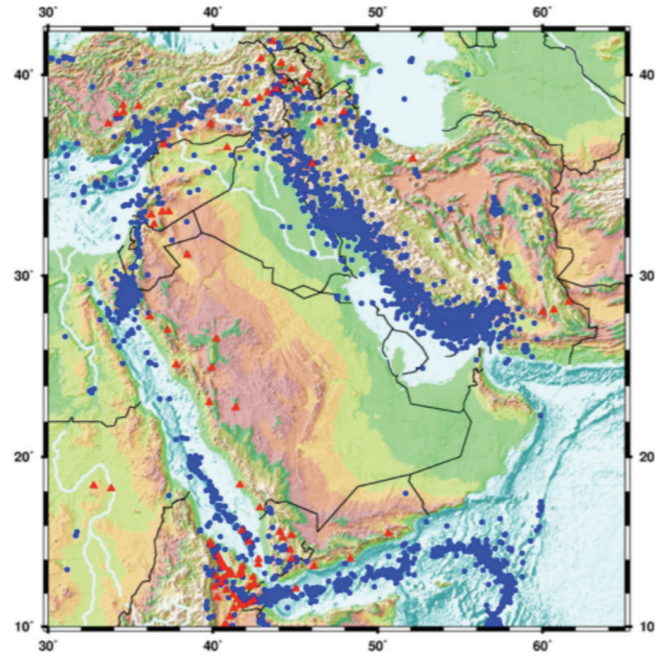
كهره‌سته‌يين هه‌شبه‌ر گه‌له‌ك د مه‌ترسيدار و كوژه‌كن ، مرؤفي به‌ر ب به‌رزه‌بووني و ژنآڤووني قه‌ دبن و چقاكي به‌ر ب به‌ره‌لايي و پاشقه‌ماني قه‌ دبن و مه‌زترين مه‌ترسي يه ل سه‌ر ئاسايشا نه‌ته‌وه‌يي سه‌ده‌مين تووشبوونا كهره‌سته‌يين هه‌شبه‌ر گه‌له‌كن ، بو نمونه بيكاري ، تيكه‌ليا هه‌قالين خراب ، نه‌پيگه‌هه‌شتا كته‌كه‌سان ، لاوازا ئيراده‌يي و گه‌له‌ك سه‌ده‌مين دي ئه‌و زياتين دگه‌هنه تووشبوويين وان كهره‌سته‌يان ناهينه هزمارتن ، باندورا سه‌ره‌كي ل مه‌ژيي مرؤفي دكه‌ت واته بكوژي مه‌ژي يه. بكارئينا فان كهره‌سته‌يان ده‌وله‌مه‌ندان هه‌ژار دكه‌ت و هه‌ژاران ده‌ته د بن هيللا هه‌ژاريي دا ، ده‌ته ژيانا به‌رزه‌بووني و شكه‌ستني

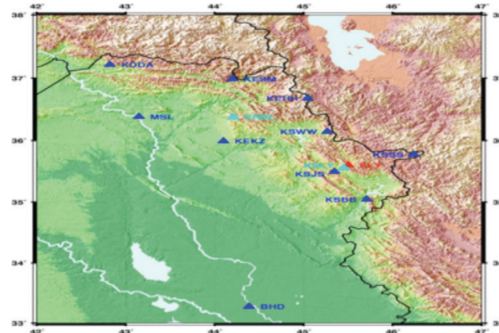
ژه‌هري يا كو ديژني كهره‌سته‌يين هه‌شبه‌ر. هه‌مي مرؤف تووره و خه‌مگين دبن و دكه‌فنه ده‌ليقه‌يين لاوازيي. جهي داخي يه كو د ئيك ژ وان ده‌ليشه‌يان دا من ئيراده‌يا خوه‌ دا ده‌ستي هه‌قاله‌كي خراب. ده‌مي ئه‌ز

و بيه‌قبووني. تووشبوويي ديبته خوه‌دان له‌شه‌كي نه‌ساخ ، هه‌سته‌كا نه‌ساخ ، كه‌ساتيه‌كا لاواز ، واته هه‌مي سه‌خه‌تتين باش ژ ده‌ست دده‌ت و ديبته هه‌لگري هه‌مي سه‌خه‌تتين خراب و پيرانا جارن ديبته ئه‌گه‌ري مرنا وي ئه‌ز وه‌ك تووشبوويي كي في كهره‌سته‌يي كوژه‌ك دي بكورتي چيروكا خوه‌ بو خوانده‌قانان بنقيسم ؛ ئه‌ز چاوا تووش بووم؟ من چهند سالين ته‌مه‌ني خوه‌ ژ ده‌ست دان؟ هه‌ر وه‌سا چاوا من چاره‌سهر يا

شكل رقم (1) خارطة توضح الصفائح التكتونية التي تسبب الزلازل في المنطقة ومنها العراق

شكل رقم (2) خارطة توضح موقع اقليم كردستان من الصفائح التكتونية التي تسبب الزلازل في المنطقة

شكل رقم (3) خارطة توضح موقع حدوث الهزات الارضية عند منطقة التصادم

السكنية وتجنب الجلوس أسفل الثريات العالية وأخذ جوانب الحافات من الابنية متوقعا حدوث هزات أرضية أخرى كالهزات الارتدادية لان المنطقة متأثرة بالحزام الزلزالي (الالب هملايا). الحركات التكتونية المتسببة بحدوث الزلازل هي موجودة في باطن الارض وجزء من ديناميكية الارض ككل ، لذا نتوقع احتمالية قوية في استمرار هكذا هزات ارضية ، وحدث الهزات ذات القيم القليلة تساعد على تحرير الطاقة من تحت باطن الارض وتقلل في حدث زلازل كبيرة جدا وبشكل عام إذا تكررت الهزات الأرضية بقوة أكثر من المرة الأولى فان هذا يدل على احتمال حصول هزات أرضية أعنف ، لكنه إذا حصل العكس فهذا يعني أن الهزات اللاحقة للهزة الارضية هي هزات ارتدادية لذلك كانت أقل منها قوة

عنها انبعاث طاقة تولد بؤرة زلزال عن طريق الشقوق وصعدوها الى مركز سطح الزلزال وان سبب الزلزال هي الموجات السطحية التي تكون حركتها حركة افقية وعمودية تسير عادة لمسافة (180) كيلو متر او تصل احيانا الى (200) كيلومتر لأن سعتها عالية جدا وكذلك تحدث العديد من الهزات الارتدادية بعد الهزة الرئيسية. يضاف إلى ذلك حدوث الهزات الأرضية المحتثة نتيجة النشاطات البشرية مثل عمليات استخراج النفط والغاز ومشاريع السدود والمسطحات المائية وتزايد حركة العمران

رمضان حمزة محمد
كبير خبراء الاستراتيجيات والسياسات المائية
عضو هيئة التدريس ومدير مركز البحوث المؤسسية
في جامعة دهوك IRC
مدير معهد استراتيجيات المياه والطاقة
منظمة غير حكومية "WESI"
جمهورية العراق-إقليم كردستان
wesi.duhok@yahoo.com

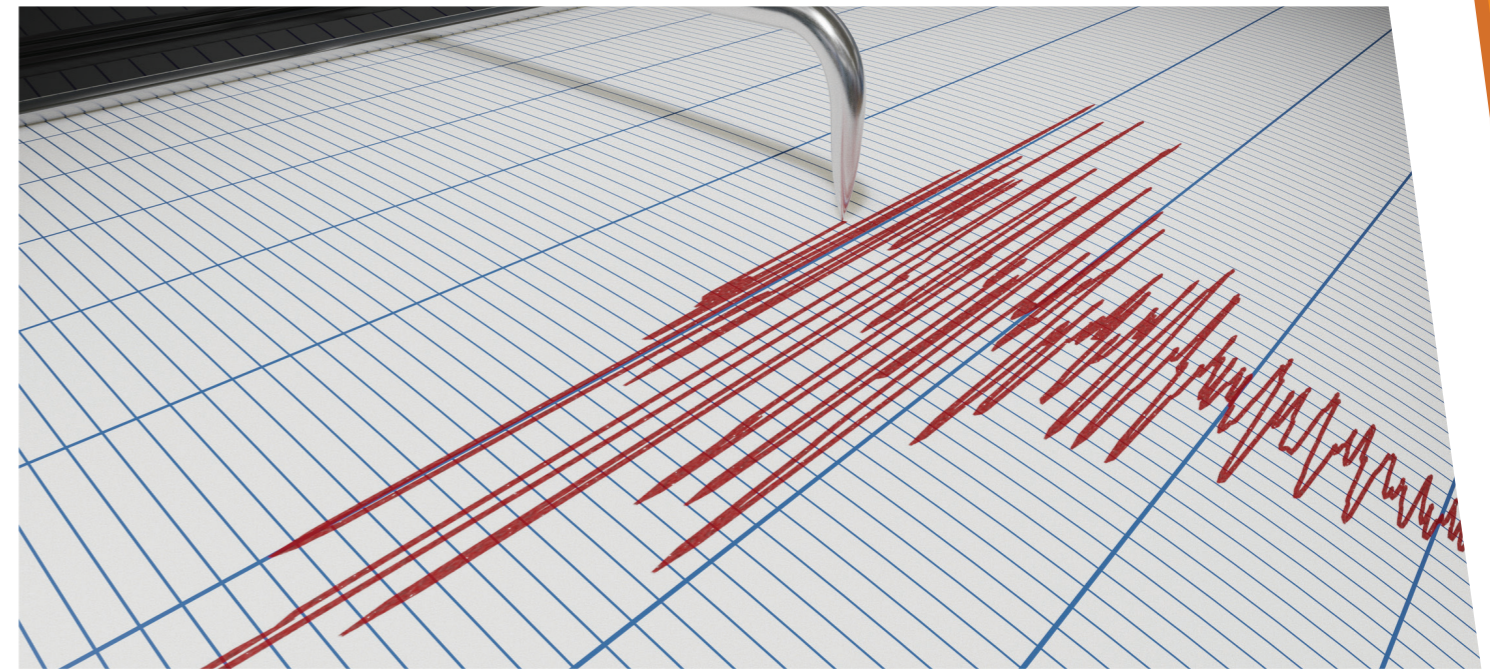
لذا على حكومة إقليم كردستان إلزام المستثمرين بإجراء الدراسات الجيوفيزيائية والجيولوجية التي تكشف مناطق الضعف والفوالق الموجودة تحت سطح الأرض لمن يريد إنشاء أبنية عالية ومتعددة الطوابق (أكثر من أربع طوابق)، وخاصة بالقرب من مواقع الصدوع والفوالق بعناية بالغة ، لأنها تسبب حدوث هزات أرضية وزلازل ، وهو أمر مرجح للغاية بسبب السجل الزلزالي للمنطقة وخاصة هناك حركة اللصفيحة العربية باتجاه الصفيحة الاوراسية والتركية ، مما سيؤدي إلى أضرار واسعة النطاق للمجمعات السكنية ومن إرشادات السلامة العامة عند حدوث الزلازل هو إخلاء العمارات

ضرورة استخدام الكود الزلزالي في أعمال البناء والعمارة

رمضان حمزة محمد / كبير خبراء الاستراتيجيات و السياسات المائي

الهزات الأرضية التي تحصل في العراق وإقليم كردستان تنحصر في مناطق يستخرج فيها النفط والماء أو مشاريع السدود والخزانات بشكل مكثف

المشروع ولم يحسب مدى اهتزازية البناية وهذا ينطبق على كل الاشياء الموجودة على سطح الارض من عمارات ومنازل ومحطات كهرباء وماء وغاز وانابيب نفط وسدود ، لذا نرى ضرورة اعتماد الكود الزلزالي في أعمال العمارة والبناء

ويتوقع أن يشهد العراق هزات أرضية في المستقبل المنظور إذ انه متأثر بثلاثة صفائح تكتونية الاولى الصفيحة العربية والثانية الصفيحة التركية والثالثة الصفيحة الايرانية ، ان حدوث تصادم بين الصفيحة العربية والايرانية وكانت نتائج ذلك التصادم تكوين جبال (زاكروس) وان حافة التصادم بين الصفيحة العربية والايرانية تكونت جبال (زاكروس) اما تكوين جبال (طوروس) فقد نتجت عن تكوين تصادم الصفيحة العربية مع الاناضولية او التركية وان العراق يقع ضمن الحزام الزلزالي (الالب هماليا) وهو حزام زلزالي متأثر به العراق من جبال الالب في المانيا وفرنسا مروراً بالهند وإن الهزات التي تحدثت هي نتيجة تصادم بين الصفيحة الايرانية والعربية ، وهذا التصادم جاء بسبب ان بعض الصخور لا تتحمل اجهادات الضغط

لمئات الكيلومترات تحت سطح الأرض و حصول انهيار في أحد المخازن قد ينجم عنه خلخلة وانكسارات في العديد من المناطق إن الخط أو الحزام الزلزالي والذي يمثل الخط الفاعل للهزات الأرضية يقع ضمن جبال زاكروس وطوروس التي تمثل الحدود العراقية الايرانية والحدود العراقية التركية ، اما في العراق فيمر بمناطق بدءاً من الجنوب وهي قضاء علي الغربي و خانقين وشرق السليمانية وشمال دهوك وشمال اربيل وان هذه هي المناطق التي يدخل بها الخط الزلزالي ، وتوجد بعض المقتربات من الحزام في شرق نهر دجلة شكل رقم (1) ، وهذا الخط الزلزالي يمر على الحدود العراقية الشمالية والشرقية يعتبر خط تصادم الصفيحة العربية مع الصفيحة الايرانية والصفيحة التركية

وان هذا هو الخط الوحيد الذي من الممكن أن تحدث به هزات أرضية قوية ومتوسطة وضعيفة ، اما باقي المناطق داخل العراق فتكون الهزات عادة بقياس (4) درجات على مقياس ريختر وفي أقصى الأحوال تصل إلى (5) درجات ولا تسبب دماراً قوياً ، أي كلما نبتعد عن النطاق أو ما يسمى حزام جبال طوروس وحصاروست وزاكروس وحتى امتدادات سلسلة جبال حمرين على الحدود العراقية الايرانية باتجاه الشمال في العراق وتركيا نكون بعيدين عن قوة الزلازل ولكن المشكلة الكبيرة في العراق بموضوع الهزات الارضية تتمثل في ان اسس البناء لجميع المشاريع العمرانية لم تأخذ بالحسبان اعتبار العراق منطقة نشاط زلزالي مثلما فعلت كل من ايران وتركيا

نتيجة التصادم وثقل العمود الصخري فبعض الصخور لا تتحمل اجهادات قوية فيتم فيها عملية (تكسر) تنتج

واليابان وبقية الدول إذ ان الأنطقة للحركة والمسببة للزلازل تعتمد بؤرة الزلزال فاذا حدثت حركات ارضية معينة فالمشاريع العمرانية في العراق لم تصمم على استيعاب تلك الحركات والهزات الارضية وهذه مشكلة كبيرة جدا وقد اقتصر الاهتمام على مدى استقرارية

الهزات الأرضية وهي أحد التأثيرات الأكثر شيوعاً الناتجة عن الزلزال ؛ وذلك بسبب مرور الموجات الزلزالية من خلال الأرض ، وتتراوح هذه الهزات بين الخفيفة في حالة الزلازل الصغيرة ، إلى العنيفة في الزلازل الكبيرة ، حيث يحدث الزلزال بسبب الانزلاق المفاجئ على مناطق الضعف في القشرة الارضية كالصدوع والفوالق ، فالصفائح التكتونية تتحرك دائماً ببطء ، ولكنها تتأثر بسبب احتكاك حوافها ، وعندما يتغلب ضغط الحوافي على الاحتكاك ، يطلق موجات اهتزازية تسير عبر قشرة الأرض ، مما يتسبب هزات أرضية إن زيادة الهزات الأرضية. في العراق وخلال السنوات الأخيرة في مختلف محافظات العراق وإقليم كردستان ، أزد النشاط الزلزالي بشكل ملموس وهي ظاهرة لم يألها العراقيون من قبل على الرغم إن العراق كان لا يخلوا من الهزات الأرضية سابقا ولكن استمرار الهزات الارضية وبأوقات متقاربة وإن كانت اغلبها خفيفة إلا إنها تشكل مخاوف عند المواطنين

أو تحدث الزلازل بسبب النشاطات البشرية وهي ان الهزات الأرضية التي تحصل في العراق وإقليم كردستان تنحصر في مناطق يستخرج فيها النفط والماء أو مشاريع السدود والخزانات بشكل مكثف وبعيدة عن حدود التماس بين الصفائح ، وهناك ارتباط بين المكونات الصخرية في بعض تلك المناطق ، لتكون النتيجة حصول انكسارات أرضية غير متوقعة في مخازن النفط قد تمتد

الهزات الأرضية وهي أحد التأثيرات الأكثر شيوعاً الناتجة عن الزلزال ؛ وذلك بسبب مرور الموجات الزلزالية من خلال الأرض ، وتتراوح هذه الهزات بين الخفيفة في حالة الزلازل الصغيرة ، إلى العنيفة في الزلازل الكبيرة ، حيث يحدث الزلزال بسبب الانزلاق المفاجئ على مناطق الضعف في القشرة الارضية كالصدوع والفوالق ، فالصفائح التكتونية تتحرك دائماً ببطء ، ولكنها تتأثر بسبب احتكاك حوافها ، وعندما يتغلب ضغط الحوافي على الاحتكاك ، يطلق موجات اهتزازية تسير عبر قشرة الأرض ، مما يتسبب هزات أرضية إن زيادة الهزات الأرضية. في العراق وخلال السنوات الأخيرة في مختلف محافظات العراق وإقليم كردستان ، أزد النشاط الزلزالي بشكل ملموس وهي ظاهرة لم يألها العراقيون من قبل على الرغم إن العراق كان لا يخلوا من الهزات الأرضية سابقا ولكن استمرار الهزات الارضية وبأوقات متقاربة وإن كانت اغلبها خفيفة إلا إنها تشكل مخاوف عند المواطنين

شینکاتی ب هاریکاریا تیشکیت رۆژی دوهم ئۆکسیدی کاربۆنی
ژ بۆ بدهستخستنا ووزهیا پیدقی بۆ بهردهوهامیا گهشهیا خوه ب
کار دئینیت

ژینگهه ئه و جهه یی هه می گیاندار تیدا دژین و گرنگترین وان مرۆفه
چاوانی یا پاراستن و راگرتنا ژینگهه و به لانسکرنا په یوه نیدیین د
نافهرا پیکهاته یین وئ دا جهی گرنگی پیدانا مرۆفاتیی بوویه ، ب مه ره ما
باشترین مفا ب کیمترین زهره ر
شینکاتی ب گشتی و دار و بار ب تابه تی رۆله کی گرنگ و ئیکسه ر د
سسته می ژینگهه یی دا دینن ، خاسمه پاراستنا پارسه نگا ئۆکسجینی و
کاربۆنی
ئه و گازین کارتیکرن ل سه ر ژینگهه یی هه ی و دبه نه گه ری تیکدانا
وئ د مشه نه ، به لی ئه م دئ پتر ئاماژه یی بدهینه دوهم ئۆکسیدی
کاربۆنی ژ بهر رۆلی وئ یی ئیکسه ر و گریدانا وئ ب دار و باران
فه و ب تابه ت د پرۆسه یا فۆتۆساینس دا . ئه ف پرسه زی گریدانا
شینکاتی و دوهم ئۆکسیدی کاربۆنی بهرچاف دکه ت . د فی پرسه دا ،

شینکاتی ب هاریکاریا تیشکیت رۆژی دوهم ئۆکسیدی کاربۆنی ژ
بۆ بدهستخستنا ووزهیا پیدقی بۆ بهردهوهامیا گهشهیا خوه ب کار
دئینیت . هه ر وه سا د هه مان ده می دا پشتی کاربۆن و ئۆکسجین
دهینه ژیکجدا کرن و مفا ژئ دهینه وه رگرتن ، ئۆکسجین بۆ
ئه تمۆسفیری دهینه بهردان و کاربۆن دهینه عه مبارکرن وه کی ئیک
ژ فارمین سیلیلۆز د ناف به لگ و چه ق و تاین شینکاتی دا و د
ناف ره و ریشالان دا
ژ بۆ زانینا قه باره یی کاربۆنی بان ریزه یا وی د ناف شینکاتی دا ، زانا
و قه کۆله ران هنده ک ریکین زانستی یین ستانده رد یین جوړ بجۆر
فه دیتینه میکانیزما عه مبارکنا کاربۆنی ، ب فی رهنگی ل خواری
ل دوو ف پرۆسا فۆتۆساینس وه کی د هه فکیشه یا وئ دا دیار
$$6CO_2 + 6H_2O + sunlight \rightarrow C_6H_{12}O_6 + 6O_2$$

ئه و شه کرا ژ ئه نجامی وئ ده رده کفه ت دهینه عه مبارکرن ،
به لی پرانی یا فی شه کری وه کی ووزه دهینه بکارئینان و دیسا
بۆ ستره کچه ری . ئه ف شه کره دگه ل ئیک دهینه لینکرن و
گریدان و ژ ئه نجامی وئ سیلیلۆز پهیدا دییت و دینه پیکهاته یی
ستره کچه ری دارئ ل دوو ف قه کۆلینین (هوتن ۱۹۸۵) و
(ویستلیک ، ۱۹۶۶) ، ریزه یا %50 ژ بایۆماسی هسک ژ داری
کاربۆنه . هه ر وه سا قه کۆلینا (که نل ، ۱۹۸۲) سه باره ت بایۆماسی
دیار دکه ت کۆ ژ ”بایۆماسی هسکری ل سه ر و ل ژیر ئه ردی ژ
ره و ریشالان ل بن ئه ردی و دیسا ژ گیای و ده غه ل و تراشان“
پیکهاته یی ژ بۆ باشکرن و زیده عه مبارکنا کاربۆنی (روبرت ، ۲۰۰۵)
پیشیار دکه ت

- ۱ . چاندنا داران زیده بکه ن
 - ۲ . دوباره چاندنا دارین ژ ناف چووین و جهین سوتی
 - ۳ . مه نجرکه نا باشتر بۆ دارستانان
 - ۴ . کیمکرنا داربرینی
 - ۵ . بکارئینانا گوهورین داری د پیشه سازی داران دا
 - ۶ . گرنگیدان ب شینکاتیی ناف بازاری و جهین
پیشه سازی
- دار و بار و شینکاتی ب گشتی د پاراستنا پارسه نگا ژینگهه یی دا
پشکدارن و ژ بۆ زمکرنا پله یین گه رمی ل سه ر رووی ئه ردی
هاریکارن کۆ ئه فه ب خوه پشکداریه کا دیاره د پاراستنا ئۆزۆنی و
کیمکرنا (گلوبه ل وارمینک) یی دا ، خاسمه کۆ جههان به رده وام ژ
به ر به لافبوون و به رفه هبوونا پیشه سازی ل سه رتاسه ری جههانی
تووشی زه ره ری دییت کۆ بوویه ئه گه ری گوهورینین سه قایی
جههانی . ژ ئه نجامی فی چه ندی ، بزافین قه کۆله ر و زانایان بۆ

به رسینکگرتنا فی ئاریشه یا مه ترسیدار د بی راوه ستیان
جوړین داران ژ ب شیان عه مبارکنا کاربۆنی د جدا نه کۆ
ئه فه زی بۆ چه ندین فاکته ران قه دگه رییت
ئه م فه ر دینین کۆ ئاماژه یی بدهینه هنده ک جوړین
خوه مالی و شیانین وان بۆ عه مبارکنا کاربۆنی

1. (Hishiar, 2010), Pinus brutia in Zawita was (11.3675 kg) and Quercus aegilops and in Bamerne, which was (9.2015 kg)
2. (Hishiar et al, 2016), Eucalyptuscamlulensis in duhok was (33.93kg) and Cupressus empervirens in Duhok, which was (17.2 kg)
3. (Aree et al, 2018), Morus nigra L. in Duhok was (15kg) represented by Salix and Alba in Duhok, which was (33kg)

ژیدهر

(Mizori H.S2010), Interaction between forest harvesting and some of environmental elements in Duhok province. Thesis submitted at College of agriculture, University of Duhok, Kurdistan Region of Iraq

(Saeed, H., Youssef, S., Abdulkhaleq, A., Younis, A., & Ibrahim M. A 2016 (, Quantifying carbon sequestration by two urban trees in Duhok province. In 2nd Scientific Agricultural Conference (p. 302)

(Aree, A., Saeed, H., Safar, H., & Sami Y 2018), toward the establishment of a site-apecies-specific table for carbon sequestration of urban trees in Duhok province, Kurdistan region

(Ross, W 2007). Carbon Sequestration in Forests, Order Code RL31432

(Houghton, R. W. Schlesinger, S. Brown, and J. Richards 1985), Carbon dioxide exchange between the atmosphere and terrestrial ecosystems. In (ed.), Atmospheric Carbon Dioxide and the Global Carbon Cycle. Ed. John R. Tribal. DOE/ER-0239. Washington, DC:

U.S. Department of Energy 40-113 pp. (Westlake, D. 1966), the biomass and productivity of glycerin maxima:

I. Seasonal changes in biomass.

Journal of Ecology, 54,753-745

(Robert, N. 2005), the cost of U.S. forest-based Carbon sequestration.

مۆبایل ئامووره کئی بیره و نه شیت کۆنترۆلی ل سهر ژيانا مه بکهت ، هه کهر رهوشه نبیریا بکارئینانا وی ل دهف مه هه بیت

ژماره یا بکارئینه رین مۆبایلی ل سهرتاسه رین دنیا بی نۆکه یا بوویه پتر ژ "5" ملیاران. فی چهندی وهسا کریه کو کهس نه شیت بساناهی دهستان ژ مۆبایلی بهربدهت و ب کار نه ئینیت و دبیت ل دهف هنده کهسان بهس بۆ دهما ئیک رۆژی ژی د شیانێ دا نه بیت بی مۆبایل بهمین

ل سهرتاسه رین دنیا بی کۆمپانیین گه له که مهن هه نه کو هه فرکیه که بهیز د نافه را وان دا بۆ کۆنترۆل کرنا سووکا مۆبایل فۆنان هه به ، ئه و کۆمپانیین نافدار ژی "سامسونگ، ئه پل ، هاواوی ، گووگل و گه له که کۆمپانیین دی" نه. ئه ف هه فرکی دبیته ئه گهر کو هه ر ئیک ژ فان کۆمپانیان کار بکهت کو ئامووره کئی باشر ئان جانتر ژ ئالیی دیزاینی فه چی بکهت دا خه لکی پتر ب ئالیی خوه فه بکیشیت. ئه فه یا بوویه ئه گهری پهیدا بوونا دیارده به کئی کو خه لک دهم بۆ دهمی مۆبایلین خوه بگوهوریت و مودیلین نوو بکریت و دبیت کارتیکرین ل سهر که سین دهور و به رین خوه ژی بکهت ، ئه ف ژی ل سهر بکری دبیته بارگرانیه کا ئابوری ل فی ده ری پسیاره ک دهیته کرن ؛ ئایا ئه ف ئاموورئ بچووک کو دچیته د به ریکن دا چاوا گه هشتیه فی ئاستی کو ژيانا مرؤفی کۆنترۆل بکهت و خوه ل سهر مرؤفی بجه سپینیت و دبیته ئه گهر کو رهنگ و ئاوا یین ژیا را مرؤفی بگوهوریت ؟ دیسا پرسیار ئه وه کا ئه و دی ل پاشه رۆژی چ پشکه فتنه کئی ب خوه فه ببینیت

یا خویابه کا مفایین مۆبایلی چ نه و تا چ راده خزمهتا مرؤفاتین کریه ، لی ئه م ژ بیر نه کهین کو سهره رای مفایان مۆبایل فۆنی هنده که خرابی ژی بی ههین وهکی هه ر ئامووره کئی دی. ههروهسا دیه پته کا گه له که دژوار یا هه ی ل سهر باشی و خرابی یین مۆبایل فۆنی. هنده که کهس هه ر دکهن کو مۆبایل فۆنی کارتیکرنا کا خراب ل سهر په یوه ندیین جفاکی هه به ، به لی ژ ئالیه کئی دی فه ئه گهر ئه م لی بنیرین مۆبایلی خزمه ته کا زیده بۆ موکۆمکرنا په یوه ندیین

جفاکی یا کری. بۆ نموونه ئه گهر که سه ک ژ مالباتا خوه دوور بکه فیت ، دشیت بساناهی په یوه ندیه کئی بی بکهت و پسیرا حالی وان بکهت ژ ئالیه کئی دی فه هنده که کهس دبیزن کو بکارئینانا مۆبایل فۆنی کارتیکرنا کا خراب یا ل سهر مه ژی هه ی ، وهکی (کوقارا ساینیتست) ئی ئاماژه بی دای. به لی دیسا هه تا نه چ فه کۆلینین پشتراستکری نینن کو ب دهلیل و گرؤفه سه پاندییت کو مۆبایل کارتیکرنا کا راسته راست ل سهر ساخله میی هه بیت

ل دووماهیی دقیت ئاماژه بی ب وی چهندی بدهین کو مۆبایل فۆن ئامووره که بۆ خزمهتا مرؤفاتین و بساناهی ئیخستنا زینانی هاتیه درئیخستن. به لی یا گرنگ ئه وه کو ئه م به رده وام کار ل سهر رهوشه نبیریا بکارئینانا وی بکهین. ب نیرینا مه ، مۆبایل فۆن ئامووره کئی بیره و نه شیت کۆنترۆلی ل سهر ژيانا مه بکهت ، هه کهر رهوشه نبیریا بکارئینانا وی ل دهف مه هه بیت. بکارئینانا مۆبایلی بۆ دهمین زیده و ل جهین نه یین درست دی بیته ئه گهری کاره ساتان. بۆ نموونه هه رده م هشداری دهین دان کو مۆبایل فۆن د دهمی هاژوتنا ترؤمبیلی دا ئان مۆبایل ل سهر جاده یین ترؤمبیلان نه هینه بکارئینان. هه ر تشته کئی یان هه ر ئامووره کئی مرؤف زیده یی ئه رکی وی یان ئارمانجا وی ب کار ببینیت ، مرؤف دی خووکا وی ژی بدهت

هاتیه چیکرن تا نۆکه ، مۆبایل فۆنی ژ ئالیی قه باره ی ، بهای ، سالۆخه تان و ته کنۆلۆجیا یا بی هاتیه چیکرن فه گه له که قوناغین پشکه فتنی ده رباز کریه. مۆبایل فۆنی نۆکه کو دبیزنی مۆبایلین زیره که نه بهس بۆ په یوه ندیین بساناهی دهینه بکارئینان ، به لی بۆ نموونه بۆ کارکرن ل سهر هبلا ئنترنیتی ، فیدیۆ گه یمان ، وینه گرتنی ب کوالتیه کا بلند و دیسا کارکرن ل سهر ئه پلیکه یشتان دهینه بکارئینان. هه ر وهسا نۆکه د شیانێ دا به کو مرؤف ب ریا وای فایین کۆنترۆلا هنده که ئامووران ژی ب وی بکهت

بهایی وی بی کیم و قه باره یی وی بی بچووک ژ ئالیه کی فه و دیسا بساناهی بکارئینانا وی ژ ئالیه کئی دی فه بوویه ئه گهری سهره کی بی به ربه لاقبوونا مۆبایل فۆنی ب فی رهنگی بی نموونه کو نۆکه دهینه هژمارتن ئاموورئ ئیک بی به ربه لاف ل جیهانی. هه ژی گۆتنی به کو

پشکه فتنه ته کنۆلۆجیا بی ژیا را مه یا رۆژانه ژ گه له که ئالیان فه گه له که یا بساناهی ئیخستی. ئه فرۆ ئه م یین ل سهرده مه کی دژین کو دبیزنی سهرده می ته کنۆلۆجیا بی. هه ر که سه ک دشیت بساناهی ب ریا ئیک کلبلک و ب تبه له کا دهسته کئی خوه په یوه ندیه کا دهنگی یان یا فیدیوی دگه ل که سه کی ل ئالیه کئی دی بی دنیا بی بکهت. ئه ف ئاستی خزمه تی و ب فی کوالتیا بلند ب ئامووره کئی هه ره پشکه فتی و به رده سه ته کو ئه م دبیزنی مۆبایل فۆن یان ته له فۆنا گه رۆک

ئیکه م مۆبایل فۆن ل سهر ئاستی جیهانی هاتیه چیکرن ل سالا ۱۹۷۳ ی بوو و ژ ئالیی سهرۆکی کۆمپانیا مۆتۆرۆلا ، جون فرانسیس ، و ئه نداز یاره کئی ئه مریکا بی ب نافئ مارتن کۆبر فه بوو. تشتی گرنگ کو ئه م ئاماژه یی بی بدهین ئه وه کو مۆبایل فۆنی به ری ژ ئالیی قه باره ی فه گه له که ژ یین نۆکه مه زتر بوون کو نیرکی ۲ کگم بوون. ژ وی دهمی

گرنگترین تایه تهنه دنیا فی تیۆرئ ئەفه یه ؛ ئەو هەر چار هیز (هیزا کیشکرئی ، هیزا کارۆمۆگناتیسسی ، هیزا نافۆکی یا بهیز و هیزا نافۆکی یا بیهیز) ب خوه فه دگرن

هەر ژ دهستپێکا چهرخێ بیستی زانایین مهزن یین فیزیایی وهکی ”شروودینگهری، هایزینبیرگی، ئەینشتاینی و ستیفن هوکینگی“ بزافین دیتنا تیۆرهکی کرینه کو ههمی تشتان د گهردوونی دا شروقه بکته ئانکو ههمی کارتیکه رین فیزیایی د شیائین وئ دا ههبن. یا دیاره دهستهه لاتداری ژ ئالیی چار هیزان فه ل گهردوونی دهیتنه کرن، ئەو ژ هیزا کیشکرئی، هیزا کارۆمۆگناتیسسی، هیزا نافۆکی یا بهیز و هیزا نافۆکی یا بیهیزن. ژ بهر هندی ریکا ئیکانه بۆ دیتنا فی تیۆرئ گرپدایی ئیکگرتنا فان هەر چار هیزان د ئیک قانونی دا یه، بهلی دقیت ژ بیر نهکین کو مهزترین پرسگریک د ریکا زانایان دا گرپدانا هیزا کیشکرئی دگه ههرس هیزین دی یه بهری ئەم کوورتر بچینه د ناف بابهتی دا، دقیت ئەم فان هەر چار هیزان بنیاسین

هیزانه بۆ بدهستپێخستنا تیۆرا هەر تشته کی، دقیت بهرئ خوه بدهینه بزافیت زانایان ئەوین بزاف کرین کو هیزان پیکه گری بدن. ل چهرخێ ۱۹ئ، ”ماکسویل“ شیا ئیکگرتنی د نافهرا رۆناهیی دگه کارهیی و مۆگناتیسسی دا چن بکته. ل سالین د نافهرا ۱۹۰۵-۱۹۱۵ئ دا، ئەینشتاین شیا جهی و دهمی پیکه کۆم بکته و ب فالاهی-دهم ب ناف بکته. ژ ئالیهکی دی فه، فیزیایا کوانتەمی ل دهستپێکا چهرخێ ۲۰ئ و ل سهر دهستین ”نیلز بور“ی و ”ماکس پلانک“ی شیا فیزیایی و کیمیایی د ئیک قالب دا کۆم بکته

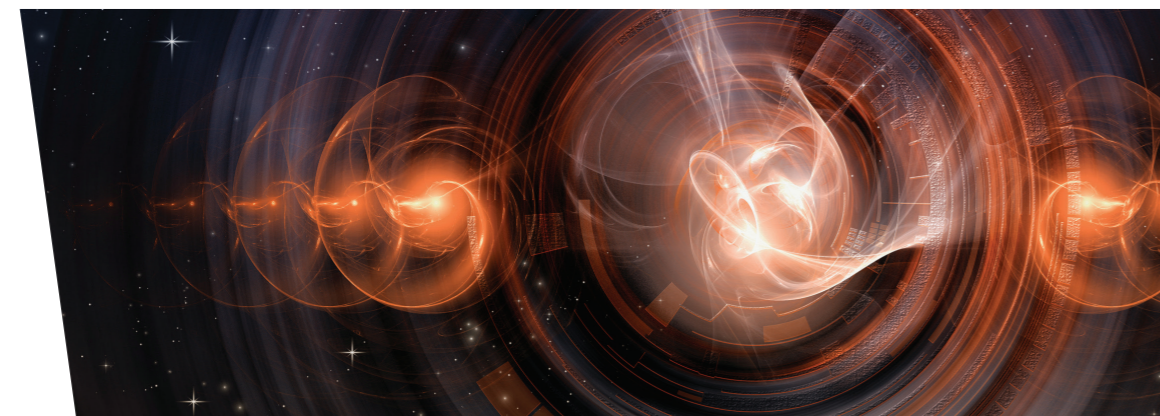
ئەری تیۆرا دهزی تیۆرا هەر تشته کی یه ئەگه ئەم بهرئ خوه بدهینه هەر چار ئالی یین خوه، دئ بیینین کو هەر تشتهکی ئەم دینین و نهیینین ژ ئەتۆمین گهلهک بچووک پیک دهیت. ئەف ئەتۆمه ب لهزاتیه کا گهلهک زیده دلشن و ب ریکا پشکهفتیرین تهکنۆلۆجیایا زانستی نهییت ئەم نهشپین تبیینیا وان بکهین یا دیاره کو ئەتۆم ژ نافکهکی پیک دهیت کو پروتۆن (بارگه

کەس بوو قانونین فی تیۆرئ داناین. د شیانی دا یه ئەم بیژین کو ئەفه ئەو هیزه ئەوا تشتان (تهنان) بهر ب ئیک فه رادکیشیت هەر وهکی د نافهرا رۆژئ و هەر نهههسه ساره یین دی دا روو ددهت و ههژی یه بیژین کو مهودایا فی هیزئ یا یی دووماهی یه بهلی هیزا وئ گهلهک یا لاوازه ۲. هیزا کارۆمۆگناتیسسی: هیزا کارۆمۆگناتیسسی ژ ئەنجامی کارتیکرین فیزیایی یین دیارگری درست دیت، کو ئەف کارتیکرینه ژ پهیوه دنیا د نافهرا ووزا مۆگناتیسسی و ووزا کارهیی دا پیک دهیت. ئەف هیزه کار ل سهر بهر-ب-ئیک-فه-برن یان ژ-ئیک-فه-هه-فاندنا تهنۆلکین ب کارهیی بارگه کری دکته ۳. هیزا نافۆکی یا بهیز: ئەو هیزه ئەوا پاراستنی ل سهر خوه پیکه گرتنا نافکا ئەتۆمی دکته و پروتۆنان و نیۆترونان پیکه دگریت. ئەف هیزه گهلهک ژ هیزا کارۆمۆگناتیسسی مهزنتره ۴. هیزا نافۆکی یا بیهیز: ئەف هیزه بهر پرسه ژ زنافچوونا تیشکا نافۆکیی و دهردانا تیشکا ”بیتا“ یی و ئیکبوونا نافکی یا تهنۆلکان ئەگه ئەم بزفرینه سهر بابهتی خوه کو ئەو ژ ئیکگرتنا هەر چار

گهردوونی مه ژ ۱۱ دووراتیان پیک دهیت و تاقیکرین مامتاتیکی یین فی تیۆرئ راستیا فی چهندی دیار کریه. ئەگه ئەفه نهبايه دا هەر ژ دهستپیکه دهست ژ فی تیۆرئ هینه بهردان ژ بهر کو ههزا ههبوونا چهندن گهردوونا بۆ فی تیۆرئ یا گرنگه ههتا کو ب درستهی کارئ خوه بکته. ههروهسا تیۆرا دهزی کارئ هیزا کیشکرئی شروقه دکته، بهلی د تیۆرین دی دا رهفتار دگه هیزا کیشکرئی دهیتنه کرن وهک ژمارهیه کا نه شروقه کری

پۆزه تیف) و نیۆترو (ی بارگه) ب خوه فه دگریت و ئەف نافکه ژ ئالیی ئەلکترۆنان فه (بارگه نیکه تیف) یا دۆرپیکه کری یه و یا دیاره کو ئەفه بچووکتین پیکهاته یین مادهی نه. بهلی وهسا نینه، بهلکی هیشتا بچووکتی ژ یین ههین بۆ نموونه، پروتۆن و نیۆترو ژ هندهک تهنۆلکان پیک دهین کو دیتنی کوارک. ئەگه د شیائین مه دا بیت و ئەم بشپین وینهیی فان کوارکان کو ههمی مادهیی د گهردوونی دا پیک دئینیت مهزن بکهین دئ بیینین کو ئەف کوارکه ژ دهزیان پیک دهین ئەفه یه ههزا سه رهکی یا تیۆرا دهزی. ئەلکترۆن و کوارک کو ههمی مادهیی د گهردوونی دا پیک دئینن د بی دووری نین، بهلکی ژ دهزیهکی ئیک دووراتی پیک دهین. ئەف دهزیه د ههژیین و ب فی رهنگی بارگ، بارستایی، زفرینی و تایه تهنه ندین تایهت ددهنه فان تهنۆلکان. ئەفه گهلهک وهکی ژه نینا گیتاری یه کو ههژیانین جدا یین تیلین گیتاری ئاوازین جدا چن دکهن. ههژیانین جدا یین فان دهزیان ژ تهنۆلکیت جدا چن دکهن کو جوړئ تهنۆلک ل سهر چوانی یا ههژیانا دهزیان بهنده گرنگترین تایه تهنه دنیا فی تیۆرئ ئەفه یه ؛ ئەو هەر چار هیز (هیزا کیشکرئی، هیزا کارۆمۆگناتیسسی، هیزا نافۆکی یا بهیز و هیزا نافۆکی یا بیهیز) ب خوه فه دگرن و ئەف تیۆره ههبوونا ۷ دووراتیین ل سهر ئیک فه شکاندی و ل دۆر خوه ئالاندی کو د شیانی دا نینه بهینه دیتن دگه هەر چار دووراتیین ئەم ههست پی دکهن (دریژی، فرهی، بلندی و دهه) دوپات دکته. ئانکو

ئەز ب پىنگاڧىن پاشەرۆژى گەشپىنم ، ئەگەر پلان و بريار ب گيانەكى بەرپرسيارەتیی بهین دارشتن

ئەنجامىن ھەرە گرنگ ل كۆنفرانسى پاشەرۆژا پترۆلا ئىراقى-لەندەن ئەون كو ب كرىار ھەرىما كوردستانى كەتە سەر نەخشەيا سياسى و ئابۇرى يا جىھانى. خالىن گرنگ ھاتن گۆتن ، ھەكى ئەوین ل خواری. تىبىنى و دیتن د ناڧ دا ديار دبن ، ژ ئالىي كارگىرى و ئابۇرى ڧە و ل بن رۆناھيا ئەڧرۆ ل ئىراقى و ھەرىمى

۱. ھەرىما كوردستانى گرنگى پتر دەتە كەرتى پترۆلى. نیشانا سياسەتا سەركەفتى يا سەركردەتيا ھەوليرى يە بەرھەمى كەرتى ووزەين ل ھەرىمى بۆ خزمەتگوزارىي و باشترکونا رەوشا ژيانا خەلكى باشتر ھاتىە ئيدارەكرن و بكارخستن. ئەڧە ژى ئاشكرا يە ، دەمى دانبەرھەڧى ژ ھەمى ئاليان ڧە دگەل ئىراقى دەيت كرن
۲. كەرتى پترۆلى ل ھەرىمى پيدڧى وەبەرھىنانين نافدەولەتى يە و دەليڧەيەكە بۆ وەبەرھىنانى. ئەو ژى پيدڧى شارەزاتىەكا پترە و ئيدارەيەكا ئىگرتى بۆ كەرتى پترۆلى كو ھەمى ل دووڧ قانونى بيت و شەڧاڧىەت د ناڧ دا ھەيتت
۳. ھەرىما كوردستانى گرنگى پتر دەتە كەرتى پترۆلى. نیشانا سياسەتا سەركەفتى يا سەركردەتيا ھەوليرى يە بەرھەمى كەرتى ووزەين ل ھەرىمى بۆ خزمەتگوزارىي و باشترکونا رەوشا ژيانا خەلكى باشتر ھاتىە ئيدارەكرن و بكارخستن. ئەڧە ژى ئاشكرا يە ، دەمى دانبەرھەڧى ژ ھەمى ئاليان ڧە دگەل ئىراقى دەيت كرن
۴. ل دووڧ ئاخفتنين ھەمى پشكدارين پەنەلان ، ديار دكەن كو دڧيت پەيوەندى و كار ب شىوازەكى ھەڧجەرەخ و تىكگەھشتەنەكا سەردەميانە و نوو د ناڧبەرەا حكومەتا فيدرال و ھەرىما كوردستانى دا بهين كرن. ھەر وەسا ب ديتنا من ئەو دى ل دووڧ رۆلى سەروڧاكتيا ھەرىمى و جەناي سەروڧكى وەزيران و كايىنەيا نوو دگەل ئىك دەنگى و ئىك ھەلويسىتى يا ھەمى ئالى يين سياسى دوور ژ رەڧتارين خيانەتكارىي و بەرژەوہنديين بەرتەسك ئين حزبي و كەسوكى بىمىنت
۵. دڧيت قانونا پترۆلى و گازى بهيت دانان و ب شىوازەكى سەردەم و ب رەنگەكى نوو بهيت برىڧەبرن. ئەڧ خالە گەلەك يا ھەستيارە و دڧيت خال و بەندين ڧى قانونى ب ھوورى بهين شروڧەكرن ، بەرى بۆ پاشەرۆژى بىيتە رەشڧيسى
۶. گاز وەكى كەرتەكى نوو و زيرينە ل ھەرىمى ، لەوما دڧيت ھەمى ئالى پىنگرىي ب ئيدارەدانا ھەمى جوړين ووزەين بدن .. نە بتنى پترۆلى ، بەلكى گازى و چاڧكانينين دى ژى

۷. لېرچاڧ وەرگرتنا رەوشا ژينگەھى وەكى خاستەكى جىھانى يين نوو يە
۸. رۆژەيەكا زيدە يا پترۆلى بۆ خواستا ناڧخوہيى يا ھەرىمى و ئىراقى تايەت بۆ كارەين دەيت بكارينان. ب ديتنا من ، دو ئەگەر ھەنە: يا ئىكى گەندەلى يە و ب تايەت ل كەرتى كارەين. ژ بەر كو ھەكەر بئيت و ئەو بكارينانا گازوائىلا موەليدەيان نەمىنت و ل شوونا وئى وەستگەھين مەزن دابن و ھەمى خوەدان موەليدە بين پشكدار وەكى پشك ل وان وەستگەھين مەزن و ب دامەزناندى و شىوازين ئەلكترۆنى كارەب بهيت دابەشكرن ، وى دەمى بكارينانا گازوائىلي و پترۆلى دى ژ نۆكە كىمتر بىيت. ئەگەرئ دويى ژى نەبوونا ھزرا سەردەم بۆ پىنگوہەركين پترۆلى يە بۆ بەرھەمئىنانا كارەين ، وەك ووزەيا رۆژى و رۆناھىي و باى و سكر و بەنداڧين بەرھەمىن كارەبا ھىدرۆلىكى. ھەر وەسا زيدەبارى ئەگەرەكى دى كو ئەو ژى نەبوونا ھىلين شەمەندەڧرى يە كو وەسا بكتە ژمارەيا ترومبىلن تايەت و بارھەلگر كيم بىيت و ژينگەھى دى پاكۆتر بىيت
۹. دڧيت پترۆلى د ناڧبەرەا ئالى يين سياسى دا بۆ خزمەتكرنا خەلكى بىيت خالا ھەڧشك. ئەڧە بۆ مىنتالتيا سەركردەين سياسى ل ئىراقى ب گشتى و ھەرىمى ڧەدگەرت كو بۆ كرنا دەنگى خەلكى ھەژار دەستبەردارى كۆمكرنا سەرمایەين بن و تايەت ل ناڧەرەست و باشوورين ئىراقى كو ئاشكرا يە چاڧكانينين وئى سەرمایەين پترۆل و سامانى گشتى نە
۱۰. پترۆل پتر ژ سياسەتئ گرڧيدايى ئابۇرى بيت ژ بەر كو ئەو بەرھەمى ناڧخوہيى و سەروەت و سامانى گشتى يين نەتوہيى يە .. خوہ ماڧى مە د ناڧ بەرھەمى پترۆلا بەسراين ژى دا ھەيە ژ بەر كو ب سەدان ھزار ھەژاران ژ جوان و لاو و پيرين ڧى وەلاتى خوہ كرىە قوربانى دژى ھەمى داگىركەران و بيانان و دز و ماڧايين جىھانى و ناڧخوہيى. لەوما دڧيت بەرھەم و سامانين وەلاتى نە ژ بۆ رەوتەكى يان حزبەكى يان ھەتا كتەكەسەكى بن كو ب وى سامانى ئىرادەيا نەتوہەيەكى زەبت بكتە ، بەلكى بۆ خزمەتى و بەرڧرەھىي بن و نە بۆ چەكى و مالوئىرانيا خەلكى مە بن
۱۱. دڧيت ئەم ھەڧشكىن دەرەكى يين باش د وارئ وەبەرھىنانا پترۆلى و گازى دا ل ھەرىمى وەرگيرن كو بۆ دۆزا سەرخوہبوونا كوردستانى يا ئابۇرى و سياسى ل پاشەرۆژى بين پشتەڧانين ستراتيجى
۱۲. دەمى گرڧبەستين پترۆلى دەين ئىمزاكرن ، گرنگە ئەم گەلەك ھەستيار بين و مە پيدڧيتى ب شارەزاتيا ئاسايشا ستراتيجى و گرڧبەستين پاشەرۆژى ھەيە. بۆ نەموونە ئەگەر ھات و رۆژەكى ھەرىم گەلەك قەردار بىيت و د شىاننى دا

نەيت وان قەران بدەت ، دى مەترسيا ڧرۆتتا ھەرىمى ھەيتت بۆ وەلاتەكى دەوروبەر و يى وەرگرتنا بريارا گەلى مە. ئەڧ جوړە سياسەتە و ساختە ژى ژ جىھانا ئەڧرۆ دوور نينن كو ماڧيا و لۆبى د ناڧ دا دەستەلاتن

۱۳. پترۆل سامانەكە دووماھى يا بۆ ھەى و دەمى ئەڧ سامانە نەمىنت ، نەڧين مە ل پاشەرۆژى دى نەڧرەتان ل مە وەكى دەستەلاتا ئەڧرۆ بكن كو مە پترۆل بۆ ستراتيجى يا پاشەرۆژى وەكى ژىرخانە و ئاڧاكرنا سامانين دى و سامانين مرۆڧى نەمەزاخت

ههتا نهئا ژي ريځخستيين ژنان سهريخوه نينن و نهشيائينه ل گور راستيا ژنان و پرسين وان كار بكن

د خوهزايين جفاكين مرؤفاتيين دا و بهري كو ژيانا مرؤفان دهربازي قوناغا دهسته لاداريين و پاشي تهكنولؤجيايي بييت ، وهكههقيهك تارادهيهكي باش د نافهرا ژن و ميتران دا ههبوو و وان ههر دوياي پيئكه ژيانا خوه ب رئ فه دبهر . فاكتهري دهسته لاتي كو پتر ل سهر بنگهها ميتران دهركهفته پيش ، فورمي جفاكي گوهوري و ژنان زي ل بهرانبهري وي زلمي و نهدادوهري دهست ب بزاقه كي كر كو وهكي بزاقا فيمينيزم هاته بناقكرن . بزاقا فيمينيزمي ژ بو هندئ بوويه كو جارهكا دي وهكههفي د نافهرا ژن و ميتران دا ئافا بييت

د شورشا فرهنسايي دا كو د ديروكا مرؤفاتيين دا جهئ خوه يئ تايبهت ههيه و كارتيكركه كامهزن ل قوناغا پشتي خوه ل ههمي جيهاني كريبه ، ژنان رولهكي كارتيكركه ههبوو ژ بهر كو ههر جارهكا زورداري ل جفاكي هاتيه كرن وي دهمي دو جارن زورداري ل ژنان هاتبوو كرن . لي پشتي

شورهشا فرهنسايي د بهلاقوكهكا وي دهمي دا كو ب نافي مرؤف و مافي وهلائييونوي بو جارا ئيكي دهركهفت و هاته بهلاقكرن ، بهحسي ژنان و مافين وان نههاته كرن . ژنان زي ل دزي وي يهكي دهست ب خهباتي كر و پشتي دهههكي بهحسي مافي ژنان زي وهكي وهلاتي هاته كرن . ئو يهك زي دهستپيئكهكا گرنگ بوو دا كو ژن هزر ل هندئ بكن وهكي هيز و ريځخستي ئيكهتيا خوه چي بكن دا بشين ل بهرانبهر سيستهمي بهرهفانيي ژ مافين خوه بكن

پشتي فرهنسايي ل پرائيا وهلائين ئورؤپايي ، ئهمريكايي ، فيتنامي و پاشي ل توركيايي ريځخستيين ژنان هاتنه ئافاكرن و ئارمانجا سههركي زي ئو بوويه دا بهرهفانيي ژ مافين خوه بكن ژ بهر كو پشتي ههر دو شهريين جيهاني دهسته لاتا سياسي ل سهر بنگهها نهتهوه دهولت هاته ئافاكرن و پيئكهها ژنان تيدا هاته لاوازرن . هندهك پارتين سياسي

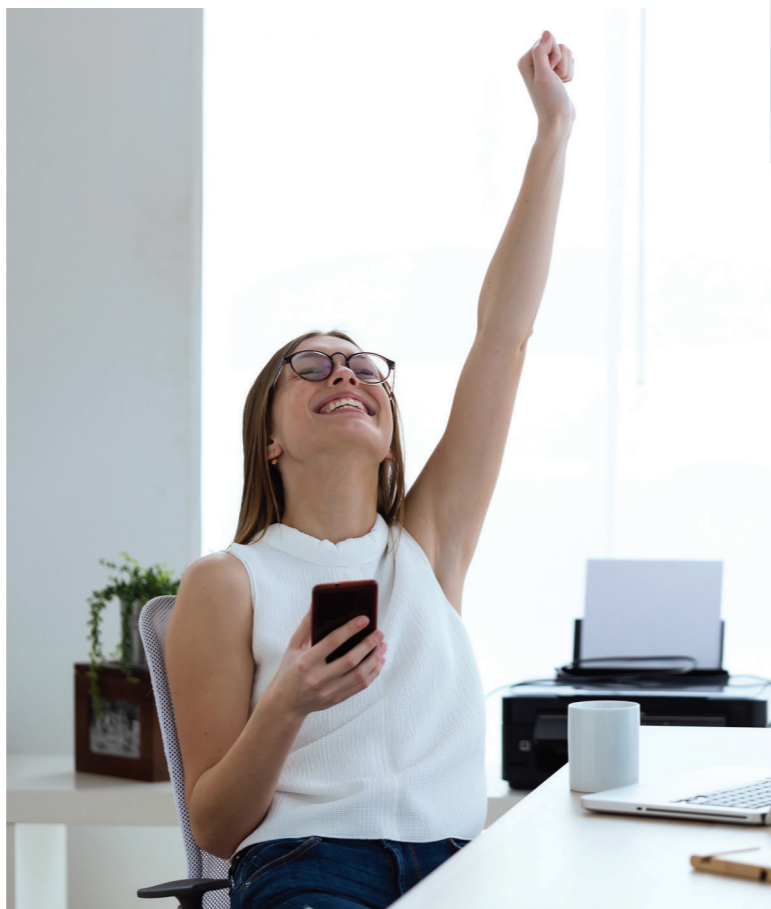

ئهفرؤ ل رؤزه لاتا نافين و ههريما كوردستاني ، سههرايي ههبوونا ب هزاران ريځخستيين ژنان ، ههتا نهئا زي ريځخستيين ژنان سهريخوه نينن و نهشيائينه ل گور راستيا ژنان و پرسين وان كار بكن . ههكه پشتهفانيا دارايي يا دهولتهتي يان زي يا پارتنهكا سياسي يان كؤمپانيهكا بازركاني نهبيت ، چ پارت و ريځخستيين ژنان نهشين سهريخوه كار بكن گوهوريين تهكنولؤجيايي بينگومان نافهروكا دؤزا ژنان زي

چ پارتين جهب يان زي بين سهر ب دهولتهتي فه بزاق كرن كو ژنان وهكي پشكهك ژ هيزا خوه بو بهرزه وهنديين خوه و دهسته لاتا خوه ب كار بينن و تيدا وهكي پيدفي گرنگي ب رولي ژنان نههاته دان و ژن وهكي هيزا دوبيي هاتنه ديتن . ئو هزر و نيرينا سيستهمي بوو ئهگر كو ژن ل بهرانبهري سيستهمي دهست ب قوناغهكا دي يا خهباتي بكن بو وهكههفي و دادپهروهريين ل نافي جفاكي

روودانا كو ل ئهمريكايي روو دايمي و پاشي زي وهكي رؤزا "8" ئ ئاداري ل جيهاني هاته بناقكرن بو هندئ بوو كو ژنان زي وهكي ميتران ههمان ماف د جفاكي دا ههبن

ئاريشهيا سههركي يا ههمي بزاقين ژنان ئهفرؤ ل جيهاني ئهوه كو نهشيائينه خوه ژ كارتيكركهريا هزر و سيستهمي ميرسهداريي قورتال بكن . رهنكه ل هندهك وهلائين پيشكهفتي ئهفرؤ ژن بلندترين پؤست زي وهردكرن ، لي ههكه پشتهفانيا ميتران نهبيت ، ئو نهشين د ئهركين خوه دا سهركهفتي بن ژ بهر كو نافهروكا سيستهمي ل سهر بنگهها هيزي و ميتران هاتيه ئافاكرن

دگهل خوه گوهوريه ژ بهر كو ژنين كو بهري چهدين سالان شهر ژ بو هندئ دكر كو مافي دهنگداني ههبيت يان زي بينه ريئقه بهر نهئا دفت وهكي ميتران د ههمي جههكي و پؤستهكي دا ل نافي جفاكي خوه دان رول بن . ئو يهك زي ب دلي ميتران نينه و ئاريشهيين نوو زي ل سهر في بنگههي درست بوويه

گوهورينا تيغهها جفاكي پروسيسا فه گوهوريني ئسيستهمي كهفن بهر ب سيستهمهكي نوو بوويه ئهگر كو ريځخستيين ژنان زي بزاقا هندئ بكن كو رولي وان د پروسيسا گوهوريني دا ههبيت ، لي ههتا نهئا ژن نهشيائينه خوه ژ كارتيكركه شيري ل گهل ميتران بو دهسته لاتي و هيزي قورتال بكن . ژ بهر كو ههتا نيرينا ميتران ل بهرانبهري ژنان وهكي هيزا دوبيي كو ژن لاوازه نههيتته گوهورين ، ههلويسيتهي ژنان وهكي هيزهكا دزبهر كو ميتران وهكي دژمني خوه دينن دي بهردهوام بييت . ئو يهك زي بوويه ئهگرهئ هندئ كو ئهفرؤ ريځخستيين ژنان نهشين ل سهر بهرنامه و پرؤزهيين باش بو ديمؤكراسيي و پيئكه ژياني كار بكن ژ بهر كو نيرينا ميتران ل بهرانبهري ژنان ل كوردستاني ب تايبهتي نههاتيه گوهورين و مير ژنان وهكي ملك و ماليين خوه دينن و ژن زي نهشين وهكي ههفشكين سههركي رولي خوه د گوهورينين جفاكي دا بگيرن

لهوما هیدی هیدی کته که سبێن ئه وروپایی ژ کود و به ندین دهسته لاتا مه سیجه ته یا دوگمایی زرگار بوون و ئه و ب خوه بوون خوه دانین که ساتی یا خوه و کار ژ بو ناسنامه یا خوه یا کته که سیی کر. جهی ئاماژه پیدانی یه کو خاله کا دی یا کو ریفورمخوایی پروتستانی کار ژ بو دکر "په یوه ندیا راسته راست یا د نافه را مروفی و خودی دا" بوو. لوتهری ب به رده واهی دوپاتی ل سهر فی چه ندی دکر کو ههر مروفک ژ ئیماننا خوه به رپرساره و یه کانه زرگار که ری ژيانا خوه ژ ی ههر ئه و ب خوه یه

رۆژه لاتا نافه راست چ که سان یان کۆمان سهر هل نه دایه و کار ژ بو فی مه رهمی نه کر نه؟ ئه ری هه تا که نگی دی ئه ف رهوشا که مباح ل فی جوگرافی یا شله ژان هه بوونا خوه هه بیت؟ ئه ری کته که سبێن رۆژه لاتا نافه راست دی چاوا ژ خهوا کوور هشیار بین و خوه و دهور و به ری خوه ب باشی ناس بکن؟ ژ بهر کو ناسکر نه سبێنکا هشیاری یه و هشیاری ده سبێنکا هزرکنا ساخلم و کرنا کریارا ئه ری یه. ههر وه کی فی لوسوف "سورین کیرگی کار د" ی پیشه نگی فه لسه فه یا ئیگزیتالیزمی ئاماژه یی ب فی یه کی ددهت

ئهو رۆنکرنا مه ل سهر رهوشا ژيانی ل ئه وروپایی د چه رخی ن نافین دا پیشکیشگری نه کیمی رهوشا گه لین رۆژه لاتا نافه راست

ب ریبا فان هزر و پیشه نگیان سهرده دهری و په یوه ندیا کته که سبێن مه سیجی دگه ل خودی ل جهی په یوه ندیه کا "توند، ترسی و تۆلفه کرنی" بیت ژ بو سهرده دهری و په یوه ندیه کا نه رم، فیانی و دلوفانیی هاته گوهورین. پاشی ب ئیکجاری دینداری و خودیناسی بو پروسسیسه کا کهسانی و ئازاد

ل فی دهری چه ندین هزر و پرسپار بو مه دروست دین؛ ئه ری د سهرده مه ی نه دا یی گه لین رۆژه لاتا نافه راست تیدا دهر باز دبیت، پیدفیتی یا وان ب زرگار که ره کی وه کی "مارتن لوتهری" کو باوهریه کا ته مام ب ریفورمخوایی د ئایینی دا هه بیت و پرۆژه یه ک ژ بو نافه ندیکرنا کته که سان د جفاکی دا نینه؟ ئه ری ب درێژاهی یا دیرۆکا گه لین

د چه ندین سهرده مه ی بوری و یی نه ا ژ یه، ژ بهر کو گه لین رۆژه لاتا نافه راست ژ ده ست و تیکست و زه لامین ئایینی دنالن و پیدفیتی یا وان یا بنگه هین ب ریفورم و چاکسازییه کا سهرتاسهری هه یه کو که سه ک یان کۆمه ک ژ که سبێن خوه دان مه عریفه و ئازاد ب پرۆژه و ب مه به ست فی کاری بکه ت رهوشا ژيانی ژ نه خوه شی ب ئاراسته یی خوه شی و ئه مانی بگوهوریت ژ بهر کو ئه م نه ا وه سا دبینن کو مینبه ر و گۆتاری بژین ئایینی چ دوزه خه ک ژ بو کته که س و جفاکین رۆژه لاتا نافه راست ئافراندیه و ههر تشت تیک دایه و بووینه داربده ستین دهسته لاتن و ل گوهری خواسته ک و فیانیی دهسته لاتین زۆردار وه عز و گۆتارین خوه یی زه هرین پیشکیشی جفاکی دکن. ئه فه دده مه کی دایه کو ئه م ل سهرده مه ی ته کتۆلوجیایی

و وه رچه رخانین دیرۆکی و پیشکفته نا چرکه ب چرکه یا دنایی دا دژین کو ههر تشت د خزمه تا کته که سان دا به و کته که س نافه ندا دنوایی نه، لئ به لئ ل فی جوگرافی یا ئاگر په ش ب سه ده مه ی ئایینی و داربده ستین وان کته که س و خه ونین وان دووماهییک تشتن هزر تیدا دهیته کرن

که واته ل گۆره یی که تواری هه یی، ئه م وه سا دبینن کو رۆژه لاتا نافه راست پیدفیتییه کا بنگه هین ب گوهورینی د گشت بیافین ئایینی دا و ب تایه ت د بیافی ئایینی دا هه یه ژ بهر کو ژ که فن دا هاته یه گۆتن کو ریفورم ئایینی گره نته ی سهرکه فتنی ب ته فایا وارین دی ددهت. ههروه سا هه یج واره ک بی ریفورم ئایینی نکارت سهرکه فتنی

گره نته بکه ت. هه له بت ئه فه ئه و په یام بوو یا کو مارتن لوتهری کار بو دکر و به ری ههر که سی هه ست ب گرنگی یا فی ریفورم ئایینی و وه رچه رخانا ژيانی ب فی میتودی کری

بشتی مارتن لوتهری براه و ریفورم خوه ب ئاوابه کی سهرکه فتیانه پیشکیشی مروفاتیی و ب تایه ت پیشکیشی ئه وروپایی کری، ده رگه ه و ئاراسته یی ژيانی ل هه مبه ری مروفان هاته فه کرن. ئیدی کته که س ئه و کته که سی جارن نه بوو کو ببیت کۆله و ئامراه ک د ده ستین زه لامین دینی و دهسته لاتا که نیسه یی دا، به لکی کته که سان گرنگی و هایداری ب ژيانا خوه یا تایه ت دا و ژ بو خوه و خه ون و هه یی و ئارمانجین سهره کی یی ژيانا خوه ژيان. فی چه ندی وه ها کر کو بابته ئی ئایینی بیت بابته که کی کهسانی نه کو گشتی و کته که س نافه ند و به رپرسپار بیت ژ ههر تشت که د ژيان و جیهانا وی یا تایه ت دا

ژ بو فی مه رهمی و گوهورینا ئاراسته یی بیرکرنی و ژيانی ل رۆژه لاتا نافین، ههر وه ک مه ل سهری دایه دیارکرن کو پیدفیتی یا مه یا بنگه هین ب که سبێن خوه دان مه عریفه و ویره ک د گۆتن و ئاراسته کرنا په یام و به لاقه کرنا هشیاریی و ره خه کرنا تیکست و په یامین ئولداران دا هه یه، ب فی چه ندی قوناغ ب قوناغ مینا ئه وروپایی دی فه ژین و گوهورین په یدا بن. ههروه سا دهسته لاتا سیاسی و یا جفاکی ژ ی دهرگ و رهنگه کی دی ب خوه فه ببینت

- ژبدهر
1. مارتن لوتهر: رابه ری بزوتنه وه ی ریفورمی ئایینی له ئه وروپا: چاپخانه یا تاران، ۲۰۱۵
 2. ده رازه یه ک له فه لسه فه ی میژوو: هاشم به حیا ئه له لاه، چاپخانه ی رۆژه لات، هه ولیر، ۲۰۱۱
 3. جه هلی پیرۆز: ئۆلیشه ر روا، وه رگنران ژ زمانی ئینگلیزی: عومه ر عه لی غه فوور، چاپا ئیکتی، چاپخانه تاران، ۲۰۱۸
 4. سهرچاوه کانی ئه خلاق: فریدریش نیچه، باست صالح عه بدولا، چاپا دووی، چاپخانه یا گه نج، سلیمانی ۲۰۱۰
 5. دیپوکراسی ل رۆژه لاتا نافین. ئاسته نگا ژیرخان: فازل عمر، چاپخانه یا پارێزگه ها ده وکی، ده وک ۲۰۱۳
 6. ئیسلاما سیاسی و فریودان و تیرۆریزم: شاخه وان برام عه بدولا، چاپخانه یا رۆکسانا، ۲۰۱۸

رۆژه لاتا نافه راست و چهرخین ناڤین وه کههقی و ریفورم

دلبر که مال . هه کههلهری . زانکۆیا زاخۆ

رۆژه لاتا نافه راست پیدئیتیه کا بنگههین ب گوهورینی د گشت بیافین ژیانێ دا و ب تایبته د بیافنی ئایینی دا ههیه

خوه ههییته و ب بهردهوامی ههسته ب گۆنههبارینی بکت. ئی رهوشا نهخوهش و بهرژهوهندی تاییهت بیئ نهکلیرۆسان دهوام کر. چهن دین کرده بیئ دی ل هه مبهه جفاکی وهک سزادانا ب زۆری و بی تاوانی یا کته کهسان و تیکدانا ژیانان وان یا تایبته و کهسانی هاتنه کرن. ئیدی کته کهسه ئه ورۆپایی د ئی رهوشا گرتی دا بۆ کهسه کن وهرگر بی کۆپی و بیست کو باوهری ب ههه تشتی ههیی و نهیی یان

دهمه که مه ل سهه تۆرین جفاکی و که نالین میدیایی بیئ دهفه ری گوهل گۆتارا ئایینی و چاوانی یا ئاراسته کرنا وی گۆتاری ژ بۆ ملله تی دبت. سه باره تی مزاری، بهک ژ قه له م بدهسته، بانگخواز و شاره زایین ئایینی دیتن و نه رینین خوه ب رهنگ و شیوه بیئ جدا جدا پیشکیش کرینه. چاوانی یا گۆتینی و ئاراسته کرنا په یام و گۆتارین فان کهسان کارتیکرنا کا راسته راست د ناف جفاکی دا په یدا کریه و ئه ف مزاره بوویه جهی ل سهه راوهستیانی و گۆتوبیژان

ئه گهر ئه م ئاور و لیزفرینه کن ل دیرۆکا مرۆفاتیئ بدن و ته ماشه یی چهرخین تاری (چهرخین ناڤین) ل ئه ورۆپایی بکه ن، دئ روو ب روو چهن دین دیارده یان (فینۆمینان) بن کو دیت وان دیارده یان هه تا راده یه کی باش نیزیکیه ک یان وه کهه قیه ک دگهل که توارئ نۆکه بی رۆژه لاتا نافه راست و چاوانی یا ئاراسته کرنا په یاما ئولی و رۆلی زه لامین ئایینی د گه هاندنا په یام و مه بهستی وان دا هه بت ژ بهر کو د چهرخین تاری دا گه لین ئه ورۆپایی ژ بهر سته م و زۆری یا که نیسه یی و زه لامین دینی (ئه کلیرۆسان) دنالین و ههه تشتی وان خواستبا ب سه ری کته که سیئ جفاکین خوه دئینا. بۆ نه مونه، رهوشا ژیانێ دی و سهرده می دا ناله بار و پری ترس و ساویر بوو. زه لامین که نیسه یی وه ها خه لک تی دگه هاندن کو د ئازاویه کا مه زن و فه وزایه کا بهر له لا دژین و وان بریار ل سهه پاشه رۆژا وان و ژیان پشته مرنی ددان و دگۆت: یه ک که سه م سه یی ناچیه ته به هشتی و هه می راسته راست و بی حیساب ژ بۆ دوزه خی نه! هه ره و سا تیۆلۆجیستی مه سه یه تی ب بهردهوامی خه لک ل سهه مه ترسی یا ئه نتۆلۆجی یا گونه هه هایدار دکرن و ب ئی رهنگی وه ها ل خه لکی هاتبوو کو بچووکتین شاشی ژ ئالیئ وان فه بۆ سهه سیسته م گه ردوونی مه ترسی و هیرش بوو! مه زنکرنا کرده یا هه سترنا ب گونه هه فۆبیا یه ک په یدا کر کو مرۆفی ئه ورۆپایی د چهرخین ناڤین دا ئاگه ه ل سهه هه موو لئین و کرده بیئ

دیار و نه دیار وهک "شه یان، جن، جادووگه ر... هتد" هه بیته و ئه ف کته که سه بۆ دهسته لاتا که نیسه یی و په یام بدهستی وان بوو پاربه کن دوه ندایی. لئ به لئ ئه ف رهوشا خراپ ل داوی یا چهرخی یازدی و ل دهستی کا چهرخی شازدی ب ده که قتنا بلیمه ته کن بنافنی "مارتن لوته ر" ب داوی هات و ئیدی سنۆره ک ژ بۆ زه لامین که نیسه یی و دهسته لاتا وان ب هیزا فکر و زانین و مه ریفه یا خوه د وارئ دینی مه سه یه تی دا دانا. نه بتنی ل ئه له نایینی، به لکی ل سهه رتاسه ری ئه ورۆپایی کته که سه و جفاک ب هزر و فکر لوته ری د بیافی ریفورما ئایینی دا داخبا ر بوون و هه تا ده می نۆکه ژ بان دۆرا ریفورمی ل جیهانا رۆژئا فا ب رهنگه کن ئه ریئ خویا دیت

مارتن لوته ر مامۆستایی خودی ناسی و قه شه یه کن ب نافوده نگی ئه له نایینی بوو، ب بائی رۆخی بی بزافا ریفورما ئایینی پرۆتستانی دهیته هژمارتن. فیلۆسوف "فریدریک نیچه" سه باره تی دی دبئیت: "ئه گه ر مارتن لوته ر نه با، نووده ما (مۆدنا) ئه ورۆپایی جهی خوه ب باشی

نه دگرت". که واته لوته ر کاری ب هیزا فکر خوه گوهورینی و کارتیکرنی نه بتنی ل بزافه کا دیارگری و ل چاخه کن دهستی شانگری بکه ت، به لکی ژ بۆ بزاف و لئینی پشته قوناغا خوه ژ بۆ ریخوه شه کر و شیا ده رفه ته کا گونجایی بۆ پیشکه قتنی و وه راری ل ئه ورۆپایی ب جه بهی لیت

بانگا مارتن لوته ری د بزافا چاکسازی یا ئایینی دا ل کته که سان و جفاکی ئه فه بوو کو "مرۆف بتنی ب ئیمانکه راسته قینه ژ گۆنه ه و تاوانان پاکژ دیت و پندفیتی یا وی ب چ ناڤگران وهک "پاپا" ی یان که سیئ دی نینه". ئی په یامی کارتیکرنا که ئه ریئ د جفاکین ئه ورۆپایی دا په یدا کر و تۆز ژ سهه لاپه رین گه مارگری دا قوتا، هه ره وها ده رفه ت ژ بۆ هزرکرنی و خولقاندنا که شه کن ئازاد و بیرکرنا که ل سهه خوه چی کر

پیشکەفتنی د ناڤه‌را ولاتیان و دەستەه‌لاتا قانونی و سەربووه‌یی یا دەستەه‌لاتا دادوهری دا و دیارکنا هەفسەنگی د ناڤه‌را دەستەه‌لاتان دا و دابینکنا میکانیزمی پیدفی بۆ لێپرسینی وەکی شەنگستین ئاڤا کنا دەوله‌تا هەفچه‌رخا نووهدم (مۆدرن) کو ب کارین د پیشبرکی و مەملاتی دال گەل جیهانی و وه‌لاتین پیشکەفتی ب رێ فە بچیت

د فی چارچۆفی دا ، نموونه‌یین سەرکەفتی بین پیشخستنا ئابوری و سیاسی و تەکنۆلۆجی ل کیشوهره‌ ئاسیایی مینا مالیزیاپی و سەنگافوره‌پی و کوریا یا ژیری و چینیی و تایوانی بین بووینه جیهی فەکۆلینی و بالکیشانا جیهانی کو چاوا د هەيامه‌کا کیم دا شیاينه وئ وهرار و پیشکەفتنی د هەمی بیافان دا تۆمار بکن ، وەکی پیشخستنا ئابوری و زیده‌بوونا خەرجی فەکۆلینی و پیشخستنی بۆ پیشخستنا سیکته‌ری فیکرنی و داهینانین زانستی و هزری کو سەده‌مه‌کا سەرکەکی به بۆ پەیدا کنا سەرمايه‌که‌کا مرۆفی یا پیشکەفتی کو شیانین پشکدارین د داهینانی و بکارئینانا تەکنۆلۆجیا نوو و فەدیتنا دەرڤەتین کاری و زیده‌کنا داهانی کتەکه‌سی دا هەبن

هەر ژ بهر فی چەندی ، جارەکا دی فۆرما دەوله‌تی و شیوه‌یی وئ ل نافەندین نافەده‌وله‌تی و ل جەم هزرمەندین جیهانی بوویه مژاره‌کا گەرم. بۆ نموونه ، فرانسیزی فوکویاما د پەرتووکا خوه یا ”ئاڤا کنا دەوله‌تی ، سیسته‌می جیهانی و گرفتنا حوکمرانی و کارگیری د چەرخ بیست و ئیککی دا” دایبۆت: ئارمانج ل فی دهری ئاڤا کنا دەوله‌تی به نه سنۆردارکنا وئ و دئیتە زانین وەکی گرنگترین پرسین جفااتا جیهانی و دەوله‌تی د چاخ بیستی دا یا بهیز بوویه تاراده‌یی دەستدیزکرنی ل سەر دەر و جیرانان و ل سەر مەلتین خوه ، لی د هەمان دەمی دا دبیت دەوله‌تی یا لاواز و فاشل بیت ژ بهر کو دئ بیته سەرئیش و گرفت بۆ ئەمن و ئاسایشا جیهانی و هەری ل سەر بنگه‌ها وئ ئیککی کو هیزا سازی و دامەزراندی بین دەوله‌تی ژ ئەرک و کارین دەوله‌تی گرنگتره هەر وەسا شیانین فەگوه‌استنی بهر ب دیمۆکراتیی دئ بینە تشته‌کی رووخساری ژ بهر کو دئ هیزین بیدەنگ ل ناف دەوله‌تی بۆ بدەستەئینانا دەستکەفتی و هاریکاریین حکومی بلفین وەکی ئاستەنگ ل به‌رانبه‌ری چاکسازی یا ئابوری و دئ بیته ریکر ل به‌رانبه‌ری هەر هیزه‌کا سیاسی یا کو بزافا بنگه‌هدانان و ئاڤا کرنی بکەت و ژ بهر فان فشار و گفاشتان خواستا جفاکی و ملی دئ ل سەر گفاشتنی بۆ بدەستەئینانا دەوله‌تا به‌رفه‌هه‌یی به‌رده‌وام بییت له‌وما ئەفرۆ د بیافی زانستین سیاسی-ئابوری دا گەله‌ک پرسیار

دئینه پیش ، ئەو ژ بۆچی هنده‌ک وه‌لات پیشکەفتینه و سال بۆ سالی داهانی وان بین نه‌ته‌وه‌یی و کتەکه‌سی و به‌رفه‌هه‌یا ئابوری زیده‌ دبیت د دەمه‌کی دا هنده‌ک وه‌لاتین دی ژ هەر هەژار و دەستکورتن و شیانین بهر ب پیشفە چونی نین؟ بینگومان ل فی دهری ئەم دکارین بینین کو هەژاری یا وه‌لاتان یان پیشکەفتنا وان ب پنگه‌ها جیۆپۆلوتیکی یان جداهی یا ره‌گه‌زی یان ناسنامه‌یی یان ئایینی یان کلتوری یان نه‌زانینی... و هتد فە یا گریدایی نینه کو هەر چەنده فان فاکتەران رۆلی خوه هه‌یه ، لی ئەفرۆ ئەگه‌رین گریدایی ب سازی و دامەزراندی بین دەوله‌تی و سیسته‌ما حوکمرانی و هه‌بوونا دادپه‌روه‌ری و هه‌بوونا شیانین مەلتی بۆ دەستیشانکرنی و لێپرسینی ل بۆاردەیین دەستەه‌لاتدار رۆله‌کی هه‌ره گرنگ ل به‌رامبه‌ر پاشکەفتن و پیشکەفتنا نه‌ته‌وه و وه‌لاتان دبین هەر وەسا سیسته‌ما دەستەه‌لاتا دیمۆکراسی پیدفی جفاکه‌ک و دامەزراندی و بۆاردەیین هشیاره بین کو گرنگیا فرەئالیتی و ئازادیا هه‌لبۆاردنی بزنان ، به‌روفاژی فی چەندی دیمۆکراسیه‌ت تئ دئ بیته ئالافه‌ک کو ب ریا وئ کۆم هه‌فدژی دیمۆکراسییتی و به‌یاین وئ بگه‌هه‌ دەستەه‌لاتی و دئ کوده‌تایی ل سەر به‌یاین دادپه‌روه‌ری و ئازادیی و فرەئالیتی بکن

د فی سەرده‌می دا به‌حسی چەندین وه‌لاتان دئیتە کرن بین کو شیانین پشتی هه‌لوه‌شیانا ئیکه‌تیا سوڤیه‌تی ل سال ۱۹۹۱ئ و هەتا ئەفرۆ بینگافین باش د بیافی سیاسی و ئابوری و زانستی دا به‌افین و د هه‌فکیشه‌یا په‌یوه‌ندیین نافده‌وله‌تی دا بینە خوه‌دان پنگه‌ه‌کی مه‌زن و بکەفنه د پیشبرکیی دا د هیز و سامان و دەستەه‌لات و شیانین کارتیکنی ل سیاسه‌تا ئابوری یا نافده‌وله‌تی دا وەکی ”چینی ، هندستانی ، به‌رازیلی و ژیریا ئەفریقایی” کو دبیزنی ”وه‌لاتین بهر ب پیش دجن ، هەر

وه‌سا ئەو شیاينه پنگه‌ه‌ین پیشخستنا ئابوری و به‌ره‌مه‌ئینانی و داهینانی و ئەفراندین زانستی بۆ ژ دەر فە بگوه‌یزن. ئابوری فان وه‌لاتان ل سەر مه‌عریفه و تیۆرا نوو یا پیشئیخستنی و پیشکەفتنا زانستی و درستکنا پاشه‌رۆژی و سیمایی و ه‌رارا تەکنۆلۆجی (تەکنۆلۆجیا زیندی و کەرەسته و په‌یوه‌ندی و پیزانین) هاتیه ئاڤا کرن

ب کورتی ئەم دکارین ببیزین کو پیشه‌رین پیشکەفتنا هەر نه‌ته‌وه‌یه‌کی و هەر وه‌لاته‌کی ب چەندین سەده‌م و فاکتەران فە د گریدایی نه ، وەکی

۱. بنگه‌ها پیشکەفتنا هەر ئەزمونه‌کا ئابوری یا سەرکەفتی یان نه‌سەرکەفتی ب پیشکەفتن یان پاشکەفتنا سەرمايه‌یا مرۆفی فە گریدایی به ، کو فاکتەرەکی سەرکەکی به ل سەر پیشخستنا ئابوری

ره‌وشا ئابوری و پیشکەفتنا وئ هه‌یه . هنده‌ک وه‌لاتان سالۆخه‌تین جۆگرافی هه‌نه ، ب حوکمی نیزیکیا وان ژ دهریا و ئوقیانۆس و ریکین ئافی

۶. هه‌بوونا ئابوریه‌کا جه‌گر ب پیشه‌رین خوه بین جۆر ب جۆر

زیدەر

۱. فرانسیس فوکویاما ، بناء الدولة . النظام العالمي ومشكلة الحكم والإدارة في القرن الحادي والعشرين. ترجمة: مجاب الإمام. دار العبيکان للنشر ۲۰۰۷

۲. دارون راسیموغلو و جیمس روبنسون ، لماذا تفشل الأمم: أصول السلطة، منشورات دار الدولية للاستثمارات الثقافية، القاهرة . جمهورية مصر العربية، ۲۰۱۲

۲. هەر بزاقه‌کا بۆ چاکسازی یا ئابوری دئیتە کرن سەر ناگریت ، ئەگه‌ر چاکسازی یا سیاسی بۆ باشتکرنا جۆری حوکمرانی و دامەزراندیان نه‌ئیتە کرن

۳. ئابۆرا ئاڤا کرنی ل سەر بنگه‌ها مه‌عریفه و تەکنۆلۆجیا نوو و مفاوه‌رگرتنی ژ شیانین ئابوری بین جیهانی و کارتیکنی د هه‌فکیشه‌یین نافده‌وله‌تی دا

۴. به‌رده‌ستکنا ئازادی یا بازاری و ئابوری و سنۆردارکنا رۆلی حکومه‌تان و مابیتکنا وان د بازاری دا

۵. پنگه‌ها جۆگرافی ”سەرراهی هه‌بوونا جداهیا دیتن و نهرینان د فی بیافی دا” رۆله‌کی میحوه‌ری ل سەر

دهوله تا نوو و دۆزا پيشخستنا ئابؤرى

د. هاشم زيبارى / مامؤستال زانكؤيا نه و روزئ

بؤچى هندەك وه لات پيشكه فتينه و سال بؤ سالى داها تئ وان يئ نه ته وه يئ و كته كه سى و به رفره هيا ئابؤرى زيده دبیت د ده مه كى دا هندەك وه لات يئ دى ژى هه ره ه ژارن

داها تئ نه ته وه يئ دا دهاته دبیتن ، لئ هانده ر يئ پيشخستنى يئن هه ره جفا كه كئ ل سه ر پيشخستنا ئابؤرى بتنى رانا وستن ، سه ره رايى گرنگيا وئ يا سه ره كى بؤ ئه نجامدانا پيشخستنه كا گشتگير ، به لكى پيدفى يه پيدا چوونه ك بؤ وئ گريبه ستا جفا كى د نا قبه را كنه كه سان و دهوله تئ دا به يته كرن بؤ گه ره نتبكرنا بهايين داد به روه رى يا جفا كى و وه كه ه فئ يا ده رفه تين

گرفت يئ وه لات يئ ژ نوو پيشكه هشتى ژ ئاليه كى فه كو روو خساره كا ئابؤرى هه يه ژ ئه نجامئ پاشكه فتنا شيو از و ته كنيك يئ به رفه مئ ينائى و سيسته ما ئيدارى و بريقه برئئ ، لئ د هه مان ده مئ دا گرفته كه خوه د نه ريكيا سيسته مئ حوكمرانيئ و گريبه ستا جفا كى دا د نا قبه را دهوله تئ و كته كه سان دا دبیتن . له وما پاشخستنا كرنا گو هؤرين و چاكساز يئن سياسى - ئابؤرى د نا ف قان جو ره وه لاتان دا پتر دئ ببينه ئه گه رئ مه زنبوون و به رفه هبوونا وئ قالا هئئ (جدا هئئ) د پيشه ر يئ پيشكه فتنى دا ل گه ل وه لات يئ دهوله مه ند و پيشكه فتى و ديمؤكراسى ل جيهانئ . ل دوو ف تئ گه مئ كلا سى كى بؤ پيشكه فتنا ئابؤرى و جفا كى د نا ف وه لات يئ جيهانئ دا ، پيشه ر يئ پيشكه فتى تنى د زيده بوونا ئاستئ پيشخستنا ئابؤرى و داها تئ كته كه سان و